

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1922 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tiden för företagande av rannsaking med häktad, dels ock väckt motion med förslag till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m.

Genom en den 3 februari 1922 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 28, som behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om tiden för företagande av rannsaking med häktad.

Med ändring av vad lag och författning innehålla häremot stridande förordnas som följer:

1 §.

Har någon blivit här i riket häktad för brott, för vilket åtal skall äga rum inför allmän underrätt, skall den, som beslutat om häktningen, därom ofördröjligen göra anmälan hos ordföranden i den domstol, som har att företaga rannsakingen med den häktade.

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 9 saml. 1 avd. 18 häft. (Nr 20.) 1

2 §.

Rannsaking med den, som är häktad, skall börjas snarast möjligt, inför rådhusrätt senast å åttonde dagen och inför häradsrätt senast å fjortonde dagen från den dag, anmälan, varom i 1 § sägs, inkommit.

3 §.

Har rannsaking med häktad hänvisats till annan allmän underrätt för fortsatt handläggning, skall ordföranden i den rätt, som meddelat beslut om hänvisning, därom omedelbart underrätta ordföranden i den domstol, till vilken rannsakingen hänvisats, med angivande tillika, när rannsakingshandlingarna komma att översändas.

Fortsatt handläggning av rannsakingen skall därefter utsättas senast till fjortonde dagen efter den dag, då sistnämnda domstols ordförande erhöll meddelande om hänvisningen; dock att vid rådhusrätt handläggningen i intet fall må utsättas senare än till åttonde dagen från den dag, då rannsakingshandlingarna enligt erhållet meddelande komma att översändas.

4 §.

Kan rannsaking med häktad ej vid ett rättegångstillfälle slutföras, skall fortsatt rannsaking företagas, inför rådhusrätt senast å åttonde dagen och inför häradsrätt senast å fjortonde dagen från förra rannsakingen, där ej särskilt förhållande nödvändiggör längre uppskov.

Har anmälan om häktning eller meddelande om hänvisning av rannsaking inkommit till ordförande i underrätt före denna lags ikraftträdande, skall lagen ej gälla i fråga om tiden för företagande av första rannsakingen.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehåft en inom första kammaren väckt, likaledes till lagutskott hänvisad motion, nr 80, däri herr *Löfgren* hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga följande vid motionen fogade lagförslag:

Förslag

till

Lag

angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m.

Med upphävande av 16 § 7 och 8 samt 19 § 5—28 i förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall samt förordningen den 10 april 1810, i vad den innehåller bestämmelser om den tid, inom vilken häktad person bör ställas för rätta, stadgas som följer:

1 KAP.

Om polisundersökning, kvarhållande m. m.

1 §.

Innan allmän åklagare vid allmän underrätt, polisdomstol eller poliskammare anhängiggör åtal för brott, varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse, skall genom polisundersökning utredas, huruvida skäl till åtal föreligger, och skall genom sådan undersökning mål, som anhängiggöres, om möjligt så förberedas, att fullständig bevisning och utredning i övrigt föreligga vid första rättegångstillfället.

Vad nu är sagt gälle ej, då åklagare vill vid rätten väcka talan mot den, som själv är där tillstädes; ej heller när åtalet anhängiggöres på grund av annan myndighets förordnande eller då rannsaking med den, som är för brott tilltalad, för fortsatt handläggning hänvisas till annan domstol.

Med allmän åklagare avses ej åklagare, som äger tala endast å vissa slag av brott.

2 §.

Är polismyndighet, som på grund av gällande instruktion eller andra bestämmelser har att ombesörja utredningen angående brott, som här sägs, skild från åklagarmyndigheten, åligger det förstnämnda myndighet att börja och, där så kan ske, fullborda undersökningen. Ledningen av den undersökning, vilken sålunda ankommer å polismyndigheten, skall utövas av undersökningsledare, som utses enligt av Konungen utfärdade bestämmelser. Den polisundersökning, som efter avslutandet av undersökningsledarens utredning kan före eller efter första

rättegångstillfället finnas ytterligare erforderlig, skall ombesörjas av åklagaren. Finner åklagaren sig ej böra själv verkställa berörda undersökning, må han kunna därför anlita vederbörande undersökningsledare.

Förenas polis- och åklagarmyndigheten hos samma befattningshavare, är denne undersökningsledare, där ej jämlikt av Konungen utfärdade bestämmelser annorlunda föreskrives.

Rörande undersökningsledares verksamhet, utöver vad därom sägs i denna lag, utfärdar Konungen närmare föreskrifter.

3 §.

Polisundersökningen skall så bedrivas, att bevisning, som kan vara av betydelse, tillvaratages och beaktas, oberoende av om den talar för eller mot den, som misstänkes för brottet.

Ej må vid förhör under polisundersökning, i syfte att förmå den, som höres, till bekännelse eller annan uppgift i viss riktning, brukas hot, förespeglningar om särskilda förmåner för honom under polisundersökningen eller andra otillbörliga åtgärder. Den, som höres, må ej förmenas att å sedvanliga tider intaga föda eller att åtnjuta nödig vila.

4 §.

Undersökningsledaren äge till förhör inför sig eller underlydande polisman inkalla en var, som antages kunna lämna upplysningar av betydelse för undersökningen. Den kallade vare dock ej pliktig inställa sig till förhör å plats, som är belägen längre än femton kilometer från det ställe, där han uppehöll sig vid kallelsens mottagande.

5 §.

Underlåter någon utan laga förfall att hörsamma erhållen kallelse, må undersökningsledaren kunna förordna om hans inställande.

Finnes anledning att för brottet eller delaktighet däri misstänka den, som jämlikt 4 § må kallas till förhör, och kan det befaras, att kallelse ej skulle av honom hörsammas, må undersökningsledaren kunna förordna, att han skall utan föregående kallelse inställas.

Vad sist är sagt gälle ock om den, som, ehuru ej anledning finnes att misstänka honom för brottet eller delaktighet däri, anses kunna lämna upplysningar av synnerlig vikt för utredningen samt av särskilda skäl antages skola, där han kallas, utebliva utan laga förfall.

Om platsen för förhör med sålunda inställd person gälle vad i 4 § är sagt; dock räknas där angivet avstånd från den inställdes uppehållsplats vid anträffandet.

6 §.

Uppehåller sig den, som skall höras, å så avlägsen ort, att förhör, som i 4 eller 5 § sägs, ej lämpligen kan hållas av undersökningsledaren eller denne underlydande polisman, må undersökningsledaren kunna för anställande av sådant förhör anlita från nämnda ort närmast tillgängliga undersökningsledare. Har,

innan sådan begäran framställts, omständighet, som visar, att dylikt förhör icke kan utan våda uppskjutas, kommit till sistnämnda undersökningsledares känne-
dom, skall denne ofördröjligen utan föregående begäran anställa förhöret.

Vad i 4 och 5 §§ är stadgat om rätt för undersökningsledaren att inkalla eller låta inställa till förhör, gälle ock i fall, som här avses.

7 §.

Anträffar polisman person, som misstänkes för brottet eller delaktighet däri, och föreligger fara vid dröjsmål att vidtaga åtgärd, som i 5 § andra stycket avses, må polismannen jämväl utan undersökningsledares beslut kunna inställa honom till förhör inför närmast tillgängliga undersökningsledare. Om platsen för sådant förhör gälle vad i 5 § är sagt.

8 §.

Förhör, som i 4—7 §§ sägs, skall äga rum snarast möjligt, sedan den, som skall höras, anlant, och må ej utan hans medgivande utsträckas över sex timmar från förhörets början. Finner den, som håller förhöret (förhørsledaren), av synnerlig vikt för utredningen, att jämväl efter nämnda tid förhöret fortsättes, må han dock kunna ålägga den hörde att kvarstanna ytterligare högst sex timmar.

Den, som utan tillstånd söker avlägsna sig före utgången av tid, som jämlikt första stycket bestämmes, eller skäligen kan antagas göra sig därtill skyldig, må under denna tid kunna tagas i lämpligt förvar.

9 §.

Blir den hörde ej förklarad kvarhållen, på sätt i nästföljande paragraf sägs, vare han ej pliktig inställa sig till nytt förhör, förrän tolv timmar förflutit, från det han tillåtits avlägsna sig efter det förhör enligt 8 § blivit slutfört. Finnes anledning att misstänka den hörde för brottet eller delaktighet däri, må nu stadgad tid kunna av förhørsledaren förkortas, i den mån detta för utredningens fullföljande är oundgängligen nödvändigt. Vad i 8 § är sagt gälle ock om förhör, som här avses.

10 §.

Är för polisundersökningens behöriga fortgång erforderligt, att den, som efter förhör, varom i 4—9 §§ förmåles, skäligen kan misstänkas för brottet eller delaktighet däri, finnes tillgänglig för ytterligare förhör eller hålles avstängd från andra, må undersökningsledaren kunna förklara den misstänkte kvarhållen.

I fall, som i 6 och 7 §§ avses, äge undersökningsledare, som där sägs, ändå att han ej har att leda undersökningen angående det ifrågavarande brottet, meddela beslut om den hördes kvarhållande, såvida icke beslutet kan utan våda uppskjutas.

11 §.

Kvarhållen person skall av undersökningsledaren anvisas viss uppehållsplats.

Den kvarhållne må ock kunna ställas under bevakning, ävenså förvaras i låst rum eller cell. Där så sker, kan honom förbjudas att utan undersökningsledarens tillstånd meddela sig med annan; dock skall det tillåtas honom att om kvarhållandet underrätta sitt husfolk eller närmaste anhöriga, där ej detta är förenat med fara för polisundersökningens behöriga gång. Undersökning må kunna å honom anställas för att utröna, huruvida han innehar något, varav säkerheten vid bevakningen eller förvaringen kan äventyras. Han må ej beläggas med särskilt fängsel, där ej detta kräves för tryggande av bevakningspersonals eller annans personliga säkerhet eller synnerlig anledning finnes att befara hans avvikande.

Undersökningsledaren skall iakttaga, att den kvarhållnes frihet ej inskränkes i vidare mån, än som för vinnande av syftet med kvarhållandet är oundgängligen nödvändigt, samt att hans förvaring eller förflyttande ej onödigtvis väcker för honom menlig uppmärksamhet.

12 §.

Anvisas kvarhållen person uppehållsplats utom sitt hem, skall han av allmänna medel förses med nöjaktigt husrum samt sund och tillräcklig kost.

Rum eller cell, där kvarhållen förvaras, skall vara tillfredsställande inrättad med hänsyn särskilt till sundhet, snygghet, utrymme, luftväxling, uppvärmning, belysning och möjlighet till vila samt, där så erfordras, vara försedd med säkerhetsanordningar till förebyggande av den kvarhållnes avvikande.

Närmare bestämmelser rörande den kvarhållnes nöjaktiga underhåll och förvaring samt vad därmed har sammanhang utfärdar Konungen.

13 §.

Kvarhålls den misstänkte över tjugufyra timmar, skall undersökningsledaren, såvida den misstänkte det begär, hos myndighet, varom i 2 kap. 9 § förmäles (häktningsdomaren), omedelbart för prövning anmäla kvarhållandet.

Ej må den misstänkte utan eget medgivande för samma brottsliga gärning kvarhållas längre än sammanlagt nittiosex timmar; dock må häktningsdomaren kunna på framställning av undersökningsledaren, när särskilda skäl därtill äro, medgiva utsträckning av den sålunda stadgade längsta tiden med högst sjuttio-två timmar.

Göres anmälan eller framställning, som här sägs, skall undersökningsledaren snarast möjligt till häktningsdomaren överlämna handlingarna rörande polisundersökningen. I övrigt förfares vid häktningsdomares prövning av ärendet, på sätt i 2 kap. 9 § andra stycket är sagt.

14 §.

I fråga om gripande, häktning och reseförbud, beslag och skingringsförbud, hus- och kroppsrensningen samt kroppsbesiktning, som finnas böra äga rum under polisundersökningen, gäller vad i 2, 3 och 4 kap. är stadgat.

15 §.

Det åligger offentlig myndighet att på begäran av undersökningsledaren, i den mån det ej strider mot stadgande i lag eller författning, utfärda för polisundersökningen behöfligt bevis eller annan dylik handling samt meddela för undersökningen erforderliga upplysningar. Begäres skyndsamt behandling av ärendet, skall om möjligt beviset eller handlingen avsändas med omgående post samt upplysningen omedelbart meddelas.

Om skyldighet för offentlig myndighet att avgiva för polisundersökningen erforderligt utlåtande eller eljest verkställa för undersökningen behöflig utredning gälla vad Konungen därom föreskriver.

Undersökningsledaren äge enligt bestämmelser, som Konungen utfärdar, anlita enskild sakkunnig för utredning av frågor, som uppkomma under polisundersökningen.

16 §.

Vid förhör, som under polisundersökningen hålles av undersökningsledare eller honom underlydande polisman, skall såvitt möjligt såsom förhörsvittne närvara en av förhørsledaren därtill anmodad ojävig person. Därvid må ej anlitas den, som å tjänstens vägnar tagit del i polisundersökningen eller antages kunna lämna upplysningar av betydelse för densamma; dock skall vad nu är sagt ej utgöra hinder för att å landsbygden, när annan ej finnes att tillgå, använda fjärdingsman såsom förhörsvittne. Skyldighet att stå till förfogande såsom förhörsvittne föreligger ej för annan än den, som på grund av sin befattning såsom polisman kan vara därtill förpliktad. Kungl. Maj:ts befallningshavande må kunna för särskilt eller särskilda tillfällen förordna förhörsvittne.

Huruvida vid förhör, som i första stycket sägs, annan än förhörsvittne, varom där förmåles, eller den, som har att å tjänstens vägnar därmed taga befattning, må vara tillstådes, ankommer på förhørsledaren att bestämma; dock må vid förhör med kvarhållen eller häktad det icke förvägras denne att hava av honom tillkallad, för förhørsledaren känd ojävig person närvarande såsom förhörsvittne, såvida dennes närvaro ej förutsätter uppskov med förhöret eller skäligen kan befaras motverka polisundersökningens behöriga gång eller äventyra säkerheten i den kvarhållnes eller häktades vård.

Vägran att godtaga av den kvarhållne eller häktade föreslaget förhörsvittne skall jämte grunderna därför anmärkas i de anteckningar, varom i 17 § sägs. Har kvarhållen person förbjudits meddela sig med annan eller är eljest på grund av kvarhållandet sådant meddelande försvårat eller omöjliggjort, åligger det förhørsledaren att såvitt möjligt omedelbart ombesörja, att den, vars närvaro såsom förhörsvittne den kvarhållne önskar och förhørsledaren godkänner, varder därom underrättad.

På begäran av den, som skall höras, må förhørsledaren kunna bestämma, att förhörsvittne skall under viss del av förhöret avträda; dock må den hördes därunder avgivna berättelse ej intagas i de anteckningar, varom i 17 § förmåles, med mindre densamma av den hörde upprepats i förhörsvittnets närvaro.

Utan förhørsledarens tillstånd må ej förhörsvittne eller annan person, som är närvarande vid förhör, varom här förmåles, därunder meddela sig med den, som höres, ej heller, med mindre det sker å tjänstens vägnar eller inför domstol eller

annan offentlig myndighet, sedermera yppa vad vid förhöret förekommit. Den, som bryter häremot, straffes med böter från och med tjugu till och med ettusen kronor, vilka böter tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmänna strafflagen.

Om skyldighet, som i nästföregående stycke sägs, och om påföljden för dess överträdande skall förhørsledaren erinra förhörsvittne eller vid förhöret eljest närvarande.

17 §.

Vad vid polisundersökningen förekommit av betydelse för utredningen skall noggrant antecknas. Sådan anteckning skall, om den avser berättelse av därvid hörd person, för denne uppläsas på sådant sätt, att innehållet lätt kan uppfattas, med förfrågan tillika om den hörde har något att erinra beträffande avfattningen. Vidtages ej rättelse i överensstämmelse med gjord erinran, skall sådan erinran omedelbart antecknas.

Anteckningar, som här avses, skola föras så, att därav kan bedömas, huruvida de föreskrifter, som i denna lag givits rörande polisundersökningens gång, blivit iakttagna. De skola underskrivas av den, som fört desamma, och av närvarande förhörsvittnen. Väger förhörsvittne att underskriva, skall anledningen därtill uppgivas av vittnet och antecknas.

Anteckningar, vilka gjorts av annan än den undersökningsledare, som har att leda polisundersökningen angående brottet, skola ofördröjligen tillställas denne. Samtliga anteckningar skola jämte övriga till ärendet hörande handlingar sammanföras till en akt.

18 §.

Den, som i egenskap av undersökningsledare lett undersökningen angående brottet, skall, där ej undersökningen nedlägges, på grundval av de i undersökningsakten sammanförda handlingarna ofördröjligen upprätta en klar och noggrann sammanfattning av den framkomna utredningen (polisrapport).

Har ej åklagaren i egenskap av undersökningsledare lett undersökningen, skola polisrapporten och två avskrifter av densamma ävensom undersökningsakten ofördröjligen överlämnas till åklagaren.

19 §.

Vad i 3—17 §§ är stadgat skall gälla även beträffande den polisundersökning, som jämlikt 2 § första stycket tredje punkten skall ombesörjas av åklagaren. Vid undersökning, som på framställning av åklagaren företages av polismyndigheten, äge åklagaren närvara.

Rörande utredning, som åklagaren verkställt, skall han, i enahanda ordning som i fråga om polisrapporten är sagt, upprätta en klar och noggrann sammanfattning.

20 §.

Åklagaren skall, sedan i 18 och 19 §§ omförmälda handlingar blivit av polismyndigheten till honom överlämnade eller av honom uppsatta, snarast möjligt meddela beslut, huruvida åtal skall anställas eller ej.

Anteckning härom skall, med angivande av dag för beslutets meddelande, göras å polisrapporten.

21 §.

Är den för brottet misstänkte häktad, skall, där åklagaren i egenskap av undersökningsledare lett polisundersökningen, beslut, huruvida åtal skall anställas, meddelas inom fem dagar från den dag, då åklagaren avlämnade den häktade till rannsakningshäktet för den domstol, vid vilken rannsakingen skall företagas, eller erhöll meddelande om den häktades ankomst dit.

Har ej åklagaren i egenskap av undersökningsledare lett polisundersökningen, skola polisrapport jämte avskrifter och undersökningsakt tillställas åklagaren snarast möjligt och senast inom fem dagar från den dag, då undersökningsledaren avlämnade den häktade till rannsakningshäktet eller erhöll meddelande om hans ankomst dit; och skall beslut, huruvida åtal skall anställas, meddelas senast inom två dagar från den dag, då polisrapporten och akten mottogs.

Finnes uppskov för polisundersökningens behöriga utförande eller för avgörande av frågan, huruvida åtal skall ske, i särskilt fall erforderligt, eller är uppskov av annat giltigt skäl behövt, må, på framställning av vederbörande undersökningsledare eller åklagare, häktningsdomaren kunna medgiva utsträckning av de i första och andra styckena bestämda tiderna intill högst dubbla antalet dagar.

Föreligga med hänsyn till utredningens vidlyftiga beskaffenhet synnerliga skäl för förlängning av tider, som häktningsdomaren sålunda bestämt, må han kunna medgiva ytterligare uppskov, med iakttagande dock att de tider, som sammanlagt komma att gälla, ej må överskrida fyra gånger det i första eller andra stycket för motsvarande fall bestämda dagantalet.

Om medgivet uppskov skall häktningsdomaren genast underrätta föreståndaren för häktet med angivande tillika av grunden för uppskovets beviljande; och har denne att därom göra anteckning i vederbörlig förteckning rörande den häktade.

22 §.

Är reseförbud meddelat, gälle om fattande av beslut, huruvida åtal skall anställas, samt avlämnande till åklagaren av polisrapport med avskrifter och undersökningsakt, vad i 21 § är sagt, dock att vid reseförbud skall räknas dubbla dagantalet mot det i nämnda paragraf för varje fall angivna samt att i fråga om tidpunkt, från vilken sålunda bestämd tid skall räknas, undersökningsledarens eller åklagarens avlämnande av den häktade till häktet skall motsvaras av reseförbudets delgivning, när denna verkställts av undersökningsledaren eller åklagaren personligen, samt meddelande, som undersökningsledaren eller åklagaren mottagit rörande den häktades ankomst till häktet, skall motsvaras av erhållet meddelande om skedd delgivning av reseförbudet.

Anmälan om medgivet uppskov jämte grunden därför skall häktningsdomaren genast för granskning insända till hovrätten; och skall sålunda inkommen anmälan behandlas på sätt om ingivna fångförteckningar är stadgat.

23 §.

Har åklagaren beslutat åtal, skall han omedelbart vidtaga åtgärd för den misstänktes instämmande till rätten eller, där denne är häktad eller erhållit reseförbud, tillställa honom åtalsskrift.

I stämning och åtalsskrift skola angivas den brottsliga gärning, som åtalet avser, samt det eller de lagrum, som enligt åklagarens mening äro tillämpliga.

24 §.

Åklagaren skall, så snart bevis om delgivning av stämning eller om delgivning av åtalsskrift med den, som är ställd under reseförbud, föreligger, översända avskrift av stämningen eller åtalsskriften jämte delgivningsbevis till rättens ordförande samt avskrift av polisrapporten ävensom, där av åklagaren jämlikt 19 § upprättad sammanfattning föreligger, avskrift av denna till rättens ordförande samt till den stämde eller under reseförbud ställde. Skall häktad tillställas åtalsskrift, har åklagaren att samtidigt med åtalsskriftens avsändande för delgivning med den häktade översända avskrift av åtalsskriften till rättens ordförande samt avskrifter av polisrapporten och åklagarens sammanfattning till rättens ordförande och den häktade.

Har polisundersökning ägt rum jämväl efter första rättegångstillfället, skall avskrift av däröver upprättad polisrapport och av åklagaren verkställd sammanfattning såvitt möjligt i god tid före nästinstundande rättegångstillfälle tillställas såväl den tilltalade som ock rättens ordförande.

Äro flera personer tilltalade i samma mål, skola avskrifterna av polisrapport och åklagarens sammanfattning tillställas en av de tilltalade; och är denne pliktig att tillåta övriga tilltalade taga del av desamma. I stämning eller åtalsskrift, som delgives den eller dem, vilka ej erhålla avskrift, varom nyss förmäles, skall underrättelse intagas, vem avskriften tillställles.

25 §.

De erinringar från den tilltalades sida, vartill stämning eller åtalsskrift samt polisrapport och åklagarens sammanfattning kunna giva anledning, böra skriftligen meddelas såväl åklagaren i så god tid, att denne må kunna till det nästinstundande rättegångstillfället inkomma med den utredning, vartill erinringarna kunna föranleda, som ock samtidigt rättens ordförande.

26 §.

Stadgandena i detta kapitel medföra icke ändring eller inskränkning i de befogenheter, som eljest må tillkomma allmän åklagare eller polismyndigheterna tillhörande befattningshavare vid deras verksamhet för uppdragande av brott eller de sistnämnda vid upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet.

Företager polismyndighet på framställning av åklagare, som må tala endast å vissa slag av brott, undersökning angående sådant brott, och kan å brottet efter lag följa straffarbete eller fängelse, skall ledningen av undersökningen utövas av vederbörande undersökningsledare samt bestämmelserna i 3—18 §§ därvid tillämpas.

Åklagare, vars befogenhet att föra talan ej är begränsad till vissa slag av brott, må, där polisundersökning ej är jämlikt 1 § föreskriven, kunna, såvida å brottet kan efter lag följa straffarbete eller fängelse, besluta, att rörande brottet skall verkställas undersökning jämlikt bestämmelserna i 3—17 §§. Åklagaren må för sådant ändamål kunna anlita vederbörande undersökningsledare eller ock själv verkställa undersökningen; och gälle därvid stadgandena i 18 och 19 §§.

Har polisundersökning ägt rum på grund av stadgandena i andra eller tredje stycket i denna paragraf, skall avskrift av däröver upprättad polisrapport och av åklagaren verkställd sammanfattning såvitt möjligt är i god tid före instundande rättegångstillfälle tillställas såväl den tilltalade som rättens ordförande; och skola jämnväl bestämmelserna i 24 § tredje stycket samt 25 § äga tillämpning.

2 KAP.

Om reseförbud, gripande och häktning.

1 §.

Den, som misstänkes att hava begått brott, för vilket i lag såsom lägsta straff bestämmes straffarbete i två år eller längre tid, skall tagas i häkte.

2 §.

Misstänkes någon att hava begått brott, som är ringare än i 1 § sägs, men vara dock straffarbete efter lag kan följa, må han kunna tagas i häkte eller ock förbud meddelas honom att utan tillstånd avlägsna sig från viss honom anvisad vistelseort (reseförbud). Har han ämbete eller tjänst eller fast egendom eller eljest stadigt hemvist eller yrke, må han ej häktas, där ej skäligen kan befaras, att han avviker eller överträder honom meddelat reseförbud eller genom undanröjande av bevis eller egendom hindrar sakens tillbörliga utredning eller att han gör sig skyldig till fortsatt brottslig verksamhet av enahanda eller liknande beskaffenhet som den, för vilken han misstänkes.

Varder den, som ej har stadigt hemvist, misstänkt för brott, som är ringare, än förut sägs, men vara dock fängelse kan följa efter lag, och förekommer skäligen anledning antaga, att han avviker, må han kunna häktas.

Kan med hänsyn till den misstänktes ungdom och det straff, som efter lag kan följa å den brottsliga gärningen, den misstänkte, där straff ådömes honom, jämlikt 5 kap. 3 § strafflagen komma att insättas i allmän uppfostringsanstalt, må häktning ske endast då särskilda skäl äro, att därförutan ej kan förebyggas, att den misstänkte avviker eller genom undanröjande av bevis eller egendom hindrar sakens tillbörliga utredning, eller därest han överträder honom meddelat reseförbud, eller då skäligen kan befaras, att den misstänkte gör sig skyldig till fortsatt brottslig verksamhet av enahanda eller liknande beskaffenhet som den, för vilken han misstänkes.

3 §.

Undandrager sig okänd person, som är misstänkt för brott, att uppgiva sitt namn eller sin hemort, eller förekommer skäligen anledning antaga, att hans uppgift därom är osann, må han, till dess tillförlitlig upplysning i sagda hänseenden vinnes, kunna tagas i häkte, ändå att brottet är belagt med endast fängelse eller böter.

4 §.

Ej må på grund av misstanke för brott någon häktas eller reseförbud meddelas, där ej misstanken är grundad på sannolika skäl.

5 §.

Undersökningsledare, allmän åklagare, som i 1 kap. 1 §:n avses, domstol och Kungl. Maj:ts befallningshavande äge besluta om häktning och reseförbud. Den, som leder undersökningen angående det brott, som föranlett åtgärden, skall, där ej beslutet fattats av honom, ofördröjligen underrättas om detsamma.

6 §.

Beslut om häktning eller reseförbud skall skriftligen avfattas och innehålla beteckning av den person, beslutet avser, samt uppgift å det brott, som föranlett åtgärden, ävensom den eller de grunder för häktning eller reseförbud, som i föreliggande fall anses tillämpliga, samt, vid reseförbud, noggrant angivande av de gränser, inom vilka den under reseförbud ställde skall uppehålla sig. Beslutet skall tillställas den häktade eller under reseförbud ställde, då häktningen äger rum eller reseförbudet delgives, eller, då hinder härför möter, snarast möjligt därefter.

7 §.

Den, som begått brott och träffas på bar gärning eller flyende fot, må kunna av en var gripas, om å brottet kan efter lag följa straffarbete eller fängelse. Den, som må häktas enligt 3 §, må kunna gripas av polisman.

En var äge rätt att gripa jämlikt 1 kap. 10 § kvarhållen person, som olovligt avlägsnat sig, så ock den, som rymt ur häkte eller på grund av häktningens myndighets beslut skall häktas för brott.

Har annan än polisman gripit den misstänkte, skall anmälan därom genast göras till närmaste polisman.

Gripen person skall genom polisens försorg omedelbart inställas inför närmast tillgängliga undersökningsledare; och har denne att besluta, huru med den gripne skall förfaras. Sådant beslut skall fattas snarast möjligt efter inställandet och senast inom tjugufyra timmar därefter.

8 §.

Innan domstol haft tillfälle att pröva av annan myndighet meddelat beslut om häktning eller reseförbud, åligger det undersökningsledare, medan av honom ledd polisundersökning pågår, och eljest åklagaren, såvida denne jämlikt 5 § äger besluta om häktning eller reseförbud, att oavlåtligen uppmärksamma, huruvida åtgärden skall bestå eller ej, samt i sistnämnda fall ofördröjligen häva densamma. Enahanda skyldighet har domstol under pågående rannsaking.

Frikännes tilltalad av domstolen, förordne denna samtidigt om hävande av häktning eller reseförbud, där ej åtgärden bör bestå i anledning av annat brott än det, för vilket den tilltalade frikänns.

9 §.

Häktning eller reseförbud, som underrätt ej haft tillfälle att pröva, må av den, som häktats eller erhållit förbudet, kunna för prövning av åtgärdens bestånd eller, vad reseförbud beträffar, lämpligheten av den anvisade vistelseorten och därför bestämda gränser anmälas hos häktningsdomaren. Häktningsdomare är, där åtal för brottet skall handläggas vid häradsrätt, domhavanden i domsagan, och eljest ordföranden i den underrätt, som har att handlägga åtal för brottet, där ej jäm-

likt av Konungen givna bestämmelser annan förordnats att helt eller delvis utöva befattningen såsom häktningsdomare. Huru förfaras skall vid förfall för särskilt förordnad häktningsdomare eller eljest i fråga om hans tjänstledighet, därom stadgar Konungen.

Har anmälan enligt första stycket skett, skall häktningsdomaren från vederbörande myndighet omedelbart infordra handlingarna rörande den angående brottet verkställda undersökningen samt efter granskning av desamma och den ytterligare utredning, häktningsdomaren kan hava genom polis- eller åklagarmyndigheten eller annorledes anskaffat, ävensom, där så lämpligen bör ske, förhör med den, vilken åtgärden gäller, snarast möjligt meddela sitt beslut. Beslutet skall skriftligen avfattas och ofördröjligen tillställas myndighet, som beslutat åtgärden, samt den, som påkallat prövningen. Har beslut ej kunnat fattas före nästinstundande rättegångstillfälle, eller har, innan beslutet kunnat fattas, åtgärden hävts, skall anmälan anses förfallen.

Har jämlikt 8 eller 9 § häktning eller reseförbud hävts av annan än domstolen eller dess ordförande, skall denne därom omedelbart underrättas.

10 §.

Rannsaking med den, som är häktad, skall börjas snarast möjligt och vid rådhusrätt senast åttonde dagen samt vid annan underrätt senast fjortonde dagen efter den dag, då avskrift av åtalsskrift, som i 1 kap. sägs, inkom till rättens ordförande eller, där åtalsskrift ej är föreskriven, senast motsvarande dag efter den dag, då underrättens ordförande erhöll meddelande om den häktades ankomst till rannsakningshäktet för den underrätt, vid vilken rannsakingen skall företagas.

Är vid annan underrätt än rådhusrätt på grund av särskilda förhållanden svårighet rådande att börja rannsakingar med häktade inom tid, som nyss är sagd, ankommer det på Konungen att för sådan underrätt bestämma längre tid, än enligt första stycket sägs. Denna tid må dock ej utsträckas över åtta dagar utöver den i första stycket stadgade.

Har ej sådan längre tid, som i andra stycket sägs, för underrätten bestämts och föreligger i särskilt fall hinder mot rannsakingens företagande inom tid, som här avses, eller förekommer eljest vägande skäl för uppskov, må rättens ordförande kunna utsätta rannsakingen att hållas senast åttonde dagen efter den eljest för rannsakingens företagande stadgade senaste dag. Meddelande om denna åtgärd och om grunden därför skall ordföranden ofördröjligen insända till föreståndaren för häktet; och har denne att därom göra anteckning i vederbörlig förteckning rörande den häktade.

11 §.

Är reseförbud meddelat, gälle om rannsakingens företagande vad i 10 § är sagt, dock att tid, inom vilken rannsaking senast skall börjas, utgör dubbla dagantalet mot vad i 10 § är för motsvarande fall bestämt samt räknas, där åtalsskrift är föreskriven, från det rättens ordförande mottog bevis om dess delgivning med den under reseförbudet ställde, samt, där ej åtalsskrift är föreskriven, från det underrättens ordförande fick meddelande om delgivningen av förbudet. Ordföranden skall till rannsakingen i god tid före densamma, själv eller genom åklagaren, inkalla den under reseförbud ställde eller ock, där så finnes erforderligt, förordna om hans inställande.

Anmälan om uppskov med rannsaktions företagande skall, på sätt i 10 § tredje stycket sägs, där reseförbud meddelats, jämte grunden därför av rättens ordförande genast för granskning insändas till hovrätten; och skall sålunda inkommen anmälan behandlas, på sätt om inkomna fångförteckningar är stadgat.

12 §.

Finnes vid rannsaking, som i 10 eller 11 § avses, ytterligare bevisning nödvändig, eller föreligger eljest giltigt skäl för uppskov med målets vidare handläggning till ett senare rättegångstillfälle, må rannsakingen kunna uppskjutas, dock ej utan vägande skäl längre än till åttonde dagen därefter vid rådhusrätt och fjortonde dagen vid annan underrätt, därest den tilltalade är häktad, och, där reseförbud meddelats, ej utöver dubbla dagantalet.

Finnes vägande skäl för längre uppskov, må dock den fortsatta handläggningen ej utsättas senare än till den åttonde dagen efter utgången av de i första stycket angivna tiderna, där ej domstolen finner uppenbart, att ändamålet med uppskovet ej kan vinnas inom berörda tid. Meddelande om sådant längre uppskov och grunden därför skall av rättens ordförande ofördröjligen insändas, om den tilltalade är häktad, till föreståndaren för häktet för att antecknas i vederbörlig förteckning rörande den häktade, och, om den tilltalade erhållit reseförbud, till hovrätten för granskning och behandling i övrigt, på sätt i 11 § är sagt.

Vad nu är föreskrivet skall ock tillämpas i fråga om uppskov, som vid uppskjuten handläggning kan finnas ytterligare erforderligt.

Rätten må kunna, där så finnes behöfligt, förordna, att den under reseförbud ställda skall till den uppskjutna rannsakingen inställas.

13 §.

Har rannsaking med häktad hänvisats till annan underrätt för fortsatt handläggning, skall denna utsättas senast till den fjortonde dagen efter den dag, då denna underrätts ordförande erhöll meddelande om hänvisningen. Föreligger i särskilt fall hinder mot den fortsatta rannsakingens företagande inom nu angiven tid, eller förekommer eljest vägande skäl för längre uppskov, må rannsakingen kunna utsättas att äga rum senast på den åttonde dagen efter den eljest för rannsakingens företagande stadgade senaste dag. Vad nu är sagt gälla ock, när den misstänkte står under reseförbud, dock att tiden, inom vilken den fortsatta handläggningen senast skall företagas, utgör dubbla dagantalet mot vad i fråga om häktad är för motsvarande fall bestämt.

Ordföranden i den rätt, som meddelat beslut om hänvisning, skall därom omedelbart underrätta ordföranden i den underrätt, till vilken rannsakingen hänvisats, med angivande tillika när rannsaktionshandlingarna komma att översändas; och har den sistnämnde att bringa detta till vederbörande åklagares kännedom, ävensom till rannsakingen i god tid före densamma, själv eller genom åklagaren, inkalla den under reseförbud ställda eller ock, där så finnes erforderligt, förordna om hans inställande.

14 §.

Den, som häktas, skall utan dröjsmål föras till häkte, som enligt bestämmelser, vilka givas av Konungen eller den Konungen förordnar, är rannsaktionshäkte för den domstol, vid vilken rannsakingen bör äga rum. Med den häktade

bör följa skriftlig uppgift om hans namn och hemvist, samt tiden för hans födelse, så ock å det brott, för vilket han är häktad, samt å vederbörande undersökningsledares, åklagares och rättens ordförandes tjänstebenämningar och adresser. Är den häktade tjänsteman, skall den, som beslutat häktningen, ofördröjligen göra anmälan om densamma hos den häktades närmaste förman.

15 §.

Uppgift om att den, som häktats, ankommit till rannsakningshäktet skall föreståndaren för häktet omedelbart tillställa domstolens ordförande samt, där ej den häktade avlämnats å häktet av undersökningsledaren eller åklagare, jämväl denne.

16 §.

Föreståndaren för häktet skall ofördröjligen underrätta den häktade om hans rätt enligt gällande lag att erhålla av Kungl. Maj:ts befallningshavande förordnat biträde vid sin talans förberedande och utförande; och skall framställd begäran om sådant biträde omedelbart bringas till Kungl. Maj:ts befallningshavandes kännedom.

17 §.

Å häktad må undersökning verkställas för att utröna, huruvida han innehar något, varav säkerheten i häktet eller under hans forslande kan äventyras. Kan häktad säkert vårdas utan särskilt fängsel, må han ej därmed beläggas, ej heller må det ske annorlunda eller för längre tid än säkerheten fordrar.

18 §.

Cell, där häktad förvaras, skall vara tillfredsställande inrättad med hänsyn särskilt till sundhet, snygghet, utrymme, luftväxling, uppvärmning, belysning och möjlighet till vila samt trygghet vid förvaringen.

Flera häktade böra ej förvaras i samma cell, där det kan undvikas. Den, som häktats för brott, varå efter lag kan följa allenast fängelse eller böter, må ej hållas i samma cell som den, vilken tagits i häkte för grövre brott, ej heller häktad tillsammans med den, som undergår straffarbete eller fängelsestraff, där ej sällskap finnes nödvändigt till avhjälpande eller förebyggande av men för häktads andliga hälsa. De, vilkas samvaro kan äventyra utredningen i målet, samt personer av olika kön må ej förvaras i samma cell.

19 §.

Den, som är häktad, skall av allmänna medel förses med sund och tillräcklig kost samt annan förnödenhet. Vill och kan han förskaffa sig bättre underhåll eller större bekvämlighet, än i häktet allmänneligen bestås, vare det honom tillåtet, såvida ej därigenom ordningen inom häktet kan störas eller säkerheten i den häktades vård äventyras. Ej må den häktade bereda sig eller emottaga bättre underhåll eller större bekvämlighet, än som är förenligt med måttlighet och enkelhet.

20 §.

Häktas kvinna, som har spätt barn, och kan det ej annorstädes åtnjuta uppehälle och skötsel, må hon hava det hos sig och till dess föda erhålla erforderlig ökning i kosten.

21 §.

Är någon sjuk, under det han sitter i häkte, skall han på allmän bekostnad åtnjuta vård och läkemedel efter sjukdomens beskaffenhet. Kan han ej vårdas inom häktet, skall han förvaras på annat ställe, där han kan åtnjuta tjänlig vård.

22 §.

Det åligger häktets föreståndare att, där misstanke uppstår om psykisk abnormitet hos den häktade eller att denne lider eller vid brottets begående lidit av sinnessjukdom, därom göra skriftlig anmälan till den, som leder undersökningen angående brottet, eller, efter rannsakingens början, till domstolen.

23 §.

Häktad må ej tvingas till arbete. Vill han arbeta, have han rätt därtill, om han själv förskaffar sig lämpligt arbete eller ock tillgång därpå finnes inom häktet. Föreståndaren för häktet skall låta sig angeläget vara att, då den häktade så önskar, bereda honom tillfälle till sådant arbete.

24 §.

Häktad vare ej förment att skriva. Ej heller läsning må förvägras honom, där ej arten av densamma strider mot god ordning eller polisundersökningens eller rannsakingens behöriga gång därigenom kan motverkas eller säkerheten i den häktades vård äventyras.

Angående läsning av periodisk skrift gälle av Konungen utfärdade bestämmelser.

Den häktade må ej avsända eller mottaga brev eller annan skrift, utan att han fått lov därtill av häktets föreståndare. Sådant lov må ej vägras, där skriften är ställd till Kungl. Maj:ts befälningshavande eller annan, som har tillsyn över häktet, eller till häktningsdomaren, eller den häktade medgiver, att brevet eller skriften må läsas, och därvid finnes, att den ej innehåller något, varigenom polisundersökningens eller rannsakingens behöriga gång kan motverkas eller ordningen inom häktet störas eller säkerheten i den häktades vård äventyras.

25 §.

Häktad må mottaga besök, såvida ej därigenom polisundersökningens eller rannsakingens behöriga gång kan motverkas eller ordningen inom häktet störas eller säkerheten i den häktades vård äventyras.

Finner föreståndaren för häktet besök kunna medgivas, skall han utsätta viss tid, å vilken besöket skall ske, samt, där det ej finnes uppenbarligen obehörligt, själv vara närvarande eller låta annan eller andra därför lämpade personer vara tillstädes. Har undersökningsledaren eller åklagaren hemställt om närvaro

av sådan person, skall denna hemställan efterkommas. Vid besök av präst eller läkare, som är anställd vid häktet, må dock utan den besökandes medgivande annan person ej närvara. Detsamma gäller, sedan åtalsskrift tillställts den häktade, eller, där åtalsskrift ej är föreskriven, sedan första rannsakingen i målet ägt rum, jämväl om besök av den, som enligt gällande lag angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad förordnats till biträde åt den häktade.

Hålles å häktet förhör jämlikt stadgandena i 1 kap. 3—18 §§, må föreståndaren för häktet kunna avvisa av den häktade tillkallat förhörvittne, om genom dess närvaro ordningen inom häktet kan störas eller säkerheten i den häktades vård kan äventyras. Vid förhör, som hålles å häktet, må föreståndaren för häktet kunna närvara, där han så finner lämpligt.

26 §.

Närmare bestämmelser om rannsakingshäktes beskaffenhet och om häktades behandling och bevakning samt vad därmed har sammanhang meddelar Konungen.

27 §.

Vid bestämmandet av vistelseort för den, som ställes under reseförbud, bör, i den mån det är förenligt med reseförbudets syfte och ej försvårar anställandet av erforderliga förhör, sådan vistelseort väljas, som för den under förbudet ställde medför minsta rubbning i fråga om lovlig verksamhet och försörjning.

Den, som ställts under reseförbud, skall ofördröjligen inställa sig hos undersökningsledaren å den anvisade vistelseorten.

Kan den, som ställts under reseförbud och skall begiva sig till honom anvisad vistelseort, ej av egna medel bekosta resan eller uppstår på grund av anvisandet av vistelseort hinder för honom att genom arbete försörja sig därstädes och saknar han i övrigt medel till sitt livsuppehälle, skall, på sätt och under villkor Konungen bestämmer, understöd tilldelas honom av allmänna medel.

Vid reseförbuds delgivning skall tillika underrättelse meddelas om den undersökningsledare, hos vilken den under reseförbud ställde har att infinna sig.

Erforderlig underrättelse om delgivning av reseförbud skall meddelas domstolens ordförande, vederbörande undersökningsledare eller åklagare samt, där annan myndighet beslutat förbudet, denna.

28 §.

Reseförbuds efterlevnad övervakas av polismyndigheterna. Den, som står under reseförbud, skall dagligen å utsatt tid inställa sig hos undersökningsledaren i orten eller den, vilken såsom därtill villig och lämplig av denne förordnats att utöva särskild tillsyn över reseförbudets efterlevnad; dock må inställelsplikten kunna av nämnda undersökningsledare utbytas mot annan lindrigare anmälningsskyldighet eller inskränkas eller eftergivnas, där detta finnes förenligt med tillsynens behöriga utövande.

Kan, utan att syftet med reseförbudet äventyras, den under reseförbud ställde tillåtas för viss tid avlägsna sig från den honom anvisade vistelseorten, må undersökningsledaren i orten kunna utfärda sådant medgivande.

Har beslut om reseförbud meddelats av annan än undersökningsledaren å den ort, där den under reseförbud ställde skall uppehålla sig, skall, där dom-

stol meddelat beslutet, rättens ordförande, och eljest den, som beslutat förbudet, ofördröjligen tillstålla nämnda undersökningsledare beslutet jämte underrättelse om delgivningen av detsamma.

29 §.

Häktningsdomares beslut må icke överklagas. Om klagan över rättens beslut i fråga, som i detta kapitel avses, stadgas i rättegångsbalken. Beslutet gånge i verkställighet utan hinder av förd klagan.

30 §.

Om gripande, häktning och reseförbud, som enligt särskilda författningar må ske, gälle vad där föreskrives.

3 KAP.

Om beslag och skingringsförbud.

1 §.

Påträffas föremål, som skäligen kan antagas på grund av brott förverkat eller genom brott någon avhänt, eller föremål, som kan vara av betydelse för utredning angående brott, må sådant föremål kunna tagas i beslag eller sättas under förbud att säljas eller på annat sätt skingras.

2 §.

Finnes hos post- eller telegrafanstalt brev eller annan postförsändelse eller telegram, som skäligen kan antagas härleda sig från eller vara avsett för den, vilken misstänkes för brott, och kan å brottet efter lag följa straffarbete, må brevet, postförsändelsen eller telegrammet kunna tagas i beslag, där anledning är antaga, att det kan vara av betydelse för utredningen.

3 §.

Om beslag och skingringsförbud äge häktningsdomare, domstol och Kungl. Maj:ts befallningshavande förordna, så ock undersökningsledare och allmän åklagare, som i 1 kap. 1 § avses, där ej åtgärden avser brev eller annan postförsändelse eller telegram. Den, som leder undersökningen angående det brott, som föranlett åtgärden, skall, där ej beslutet fattats av honom, ofördröjligen underrättas om detsamma.

4 §.

Undersökningsledare och allmän åklagare, varom i 1 kap. 1 § förmåles, må, där brev eller annan postförsändelse eller telegram bör tagas i beslag samt i 3 § föreskrivet beslut därom icke kan utan större olägenhet avvaktas, kunna tills vidare vidtaga sådan åtgärd. Föreligger fara vid dröjsmål, må polisman kunna utan beslut, som i 3 § sägs, tills vidare taga föremål i beslag eller sätta det under skingringsförbud.

Åtgärd, som här sägs, skall ofördröjligen för prövning anmälas, där den vidtagits av polisman, för den, som har att leda undersökningen angående det brott, som föranlett åtgärden, samt, där den vidtagits av undersökningsledare eller åklagare eller innefattar av undersökningsledaren upprätthållet beslag å brev, annan postförsändelse eller telegram, för häktningsdomaren.

5 §.

Häktningsdomare, domstol och Kungl. Maj:ts befallningshavande må kunna, där någon är misstänkt för brott, vara efter lag kan följa straffarbete, förordna, att brev eller annan postförsändelse eller telegram, som inkommer till viss post- eller telegrafanstalt och kan antagas härleda sig från eller vara avsett för den misstänkte, skall av anstalten innehållas, till dess frågan, huruvida beslag skall äga rum, blivit avgjord.

Förordnande, som här sägs, skall meddelas att gälla viss tid, högst en månad, från den dag, då förordnandet delgavs anstaltens föreståndare. Vad nu är sagt gälla ock, där ytterligare förordnande finnes erforderligt. Föreligger fara vid dröjsmål med sådant förordnandes meddelande, må undersökningsledare och allmän åklagare, som i 1 kap. 1 § sägs, kunna därom tills vidare förordna, med skyldighet att ofördröjligen hos häktningsdomaren anmäla åtgärden för prövning.

Det åligger anstaltens föreståndare att, där brev eller annan postförsändelse eller telegram på grund av förordnande, som ovan sägs, av anstalten innehållits, därom ofördröjligen underrätta den, som meddelat förordnandet.

6 §.

Föremål, som tages i beslag eller sättes under skingringsförbud, skall av förrättningsmannen noga upptecknas och beskrivas. Han skall jämväl föra och underskriva anteckningar om ändamålet med åtgärden och vad i övrigt därvid förekommit. Anteckningarna skola föras så, att därav kan bedömas, huruvida de föreskrifter, som i denna lag givits rörande förrättningsens gång, blivit iakttagna. Den undersökningsledare eller åklagare, som beslutat åtgärden, eller på hemställen av annan myndighet ombesörjt dess verkställande, skall ock på begäran av den, vilken drabbats av densamma, eller annan, hos vilken den verkställts, utgiva bevis om åtgärden, innehållande jämväl uppgift om det brott, som föranlett dess vidtagande.

Omhändertages ej beslagtaget föremål av förrättningsmannen, skall det av denne förseglas. Kan detta ej lämpligen ske, skall föremålet genom skriftligt anslag eller på annat sätt så utmärkas, att uppenbart är, att föremålet tagits i beslag. Omhändertages beslagtaget föremål, och är den, hos vilken beslaget äger rum, ej därvid närvarande, skall han om åtgärden underrättas, när det kan ske utan fara för undersökningens behöriga gång.

Föremål, som tagits i beslag eller satts under skingringsförbud, skall så vårdas, att det ej kan förbytas, förändras eller annorledes missbrukas.

7 §.

Brev eller andra postförsändelser eller telegram eller handelsböcker eller andra enskilda handlingar, som tagas i beslag eller sättas under skingringsförbud, må ej utan tillstånd av den, som drabbats av åtgärden, öppnas eller närmare undersökas av annan än myndighet, som i 3 § är nämnd. Utan hinder av vad nu är sagt må dock sakkunnig eller annan, som av sådan myndighet anlitas för utredningen angående brottet eller eljest höres inför densamma, efter dennas anvisningar granska föremål, varom här är fråga.

Äger den, som verkställer beslag av föremål, varom här förmåles, ej öppna eller närmare undersöka detsamma, skall det av honom förseglas.

Vad myndighet eller annan, som på sätt i första stycket sägs må granska där omförmålt föremål, vid undersökning av detsamma inhämtat, må ej yppas i vidare mån än behöfvligt är för utredning angående brott. Den, som bryter här- emot, straffes med böter från och med tjugu till och med ettusen kronor, vilka böter tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de för- vandlas efter allmänna strafflagen.

8 §.

Föremål, som i 7 § avses, skall snarast möjligt undersökas. Finnes efter undersökningen beslag eller skingringsförbud ej vidare erforderligt, skall åtgärden hävas och beslagttaget föremål, som omhändertagits, ofördröjligen återställas till den, från vilken det mottagits. Kan innehållet i handling, som beslagttagits hos post- eller telegrafanstalt, i dess helhet eller till någon del utan fara för under- sökningens behöriga gång meddelas den, till vilken handlingen är ställd, skall avskrift eller utdrag av handlingen ofördröjligen tillställas denne.

9 §.

Innan underrätt haft tillfälle att pröva beslag eller skingringsförbud, må den, som drabbats av åtgärden, kunna för prövning av dess bestånd anmäla den- samma hos häktningsdomaren. Vid dennes prövning av ärendet skall förfaras, på sätt i 2 kap. 9 § andra stycket är sagt.

Har ej den brottsliga gärning, som föranlett beslag eller skingringsför- bud, åtalats inom tre månader från åtgärdens verkställande, skall beslaget eller skingringsförbudet anses hävt.

Den, som drabbats av beslag eller skingringsförbud, må kunna under må- lets handläggning vid rätten påkalla dess beslut, huruvida åtgärden skall bestå eller ej. I slutliga utslaget meddele rätten bestämmelser i fråga om beståndet av förefintligt beslag eller skingringsförbud.

10 §.

Häktningsdomares beslut må icke överklagas. Om klagan över rättens be- slut i fråga, som i detta kapitel avses, stadgas i rättegångsbalken. Beslutet gånge i verkställighet utan hinder av förd klagan.

11 §.

Om beslag eller skingringsförbud, som enligt särskilda författningar må äga rum, gälle vad där stadgas.

4 KAP.

Om hus- och kroppsrensningen samt kroppsbesiktning.

1 §.

Husrannsakan för upptäckande av brott må företagas inom lägenhet, som enligt sin bestämmelse är tillgänglig för envar, så ock inom lägenhet, som plägar tjäna till härbärke eller tillball för lösdrivare eller personer, vilka äro straffade eller misstänkta för brott, ävensom inom lägenhet, där föremål pläga förvaras, som kunna antagas vara genom brott avhända eller på grund av brott förverkade.

2 §.

Finnes anledning att misstänka någon för brott, varå straffarbete eller fängelse efter lag kan följa, eller för delaktighet däri, må husrannsakan kunna företagas i den misstänktes hemvist eller annan lägenhet, som av honom innehaves, såvida ändamålet är att fasttaga den misstänkte eller att upptäcka föremål, som avhänts genom brottet eller kan antagas på grund av brottet förverkat, eller ock annat, som kan bidra till utredningen angående den brottsliga gärningen.

Hos annan må för ändamål, som i första stycket sägs, husrannsakan i anledning av brott, varå efter lag kan följa straffarbete, kunna företagas, då brottet förövats i den lägenhet, som skall undersökas, eller då särskild anledning är att antaga, att den misstänkte befinner sig där eller att annat, som eftersökes, skall där anträffas.

3 §.

Finnes anledning att misstänka någon för brott, varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse, eller för delaktighet däri, må, i ändamål att upptäcka föremål, som avhänts genom brottet eller kan antagas på grund av brottet förverkat, eller annat, som kan bidra till utredningen angående detsamma, kroppsrensningen å den misstänkte kunna anställas, så ock besiktning av hans kropp kunna företagas.

4 §.

Undersökningsledare, allmän åklagare, som i 1 kap. 1 § avses, domstol och Kungl. Maj:ts befallningshavande äge förordna om hus- och kroppsrensningen samt kroppsbesiktning. Den, som leder undersökningen angående det brott, som föranlett åtgärden, skall, där ej beslutet fattats av honom, ofördröjligen underättas om detsamma.

5 §.

Jämväl utan förordnande, varom i 4 § förmäles, må polisman kunna verkställa husrannsakan i fall, som ovan sägs, därest ändamålet är att fasttaga den, som enligt häktningens myndighets beslut skall häktas för brott, eller som rymt ur häkte, eller den, som jämlikt 1 kap. 10 § förklarats kvarhållen, men olovligen avlägsnat sig. Utan sådant förordnande må ock polisman, därest för brott misstänkt person eller eftersökt föremål på färsk gärning följts eller spårats, kunna företaga hus-

rannsakan i ändamål att finna den misstänkte samt hus- eller kroppsrensaksaken i ändamål att finna det eftersökta föremålet.

6 §.

Vid hus- eller kroppsrensaksaken eller kroppsbesiktning må skada eller olägenhet ej förorsakas utöver vad som är oundgängligen nödvändigt. Vid sådan förrättning skola, såvitt möjligt, såsom vittnen närvara två av förrättningsmannen därtill anmodade ojäviga personer. Ej må till polisen hörande person därför anlitas, om annan finnes att tillgå och hans tillkallande ej föranleder uppskov, som kan äventyra förrättningens ändamål. Skyldighet att i sådant avseende stå till förfogande föreligger ej för annan än den, som på grund av sin befattning såsom polisman kan vara därtill förpliktad.

Kroppsrensaksaken eller kroppsbesiktning å kvinna må ej utan hennes medgivande verkställas eller bevitnas av annan än kvinna eller läkare.

7 §.

Den, hos vilken husrensaksaken anställs, äge, om han är hemma, öfvervara förrättningen, så ock hans hemmavarande husfolk. Har varken han eller hans husfolk närvarit, skall, när det kan ske utan fara för utredningens behöriga gång, underrättelse meddelas honom om den vidtagna åtgärden.

Öppnas ej stängd lägenhet, må erforderligt våld användas. Öppnad lägenhet skall efter verkställd förrättning på lämpligt sätt åter tillslutas.

Anteckningar skola av förrättningsmannen föras om ändamålet med företagen hus- eller kroppsrensaksaken eller kroppsbesiktning och vad därvid förekommit. Anteckningarna skola föras så, att därav kan bedömas, huruvida de föreskrifter, som i denna lag givits rörande förrättningens gång, blivit iakttagna. De skola underskrivas av förrättningsmannen. Den undersökningsledare eller åklagare, som beslutat åtgärden, eller på uppdrag av annan myndighet ombesörjt dess verkställande, skall ock på begäran av den, som drabbats av åtgärden, utgiva bevis om densamma, innehållande tillika uppgift om det brott, som föranlett dess vidtagande.

8 §.

Brev eller andra postförsändelser eller telegram eller handelsböcker eller andra enskilda handlingar, som anträffas vid hus- eller kroppsrensaksaken, må ej utan tillstånd av den, hos vilken rannsakan företages, öppnas eller skärskådas närmare än som erfordras för prövning, huruvida föremålet må tagas i beslag eller sättas under skingringsförbud. Tages föremålet i beslag eller sättes det under skingringsförbud, gälle om rätt till ytterligare undersökning vad i 3 kap. är stadgat.

9 §.

Om hus- eller kroppsrensaksaken eller kroppsbesiktning, som enligt särskilda bestämmelser må företagas, gälle vad där är sagt.

Denna lag träder i kraft den _____; dock gälle, jämväl efter denna dag, i fråga om den, som därförut häktats, ej stadgandena i 1 och 2 kap., utan förutvarande bestämmelser.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 4 kap. 1 §, 11 kap. 34 §, 16 kap. 10 och 11 §§, 27 kap. 1, 4, 5 och 12 §§ samt 30 kap. 11, 16, 35 och 40 §§ rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 4 kap. 1 §, 16 kap. 10 och 11 §§, 27 kap. 1, 4, 5 och 12 §§ samt 30 kap. 11, 16, 35 och 40 §§ rättegångsbalken skola erhålla följande ändrade lydelse:

4 KAP.

1 §.

Faller ej laga ting in under tid, inom vilken rannsaking skall företagas med den, som i anledning av brott är häktad eller erhållit reseförbud, sätte då häradshövding särskilt ting, och kungöre det Konungens befallningshavande: kalle ock själv eller genom landsfiskal nämnd samman, så ock dem, som nödige äro.

11 KAP.

34 §.

Vill i brottmål någon vid underrätt väcka talan om ansvar mot den, som för det brott ej är häktad eller ställd under reseförbud, låte honom till rätten stämmas, och gälle därvid vad angående stämning i tvistemål är i 2 till och med 8 §§ samt i 20 § stadgat, dock att allmän åklagare är utan särskilt förordnande berättigad att utfärda stämning å den han tilltala vill.

Stämningen varde — — — — — inställa.

Ej vare i mål — — — — — ombud tillstades.

16 KAP.

10 §.

Har underrätt genom beslut under rättegången dömt — — — och skall underrättelse härom i sammanhang med beslutet av rätten meddelas. Lag samma vare, där genom beslut, som av underrätt meddelats under rättegången, förordnats om kvarstad eller beslag eller skingringsförbud eller därmed jämförlig åtgärd eller yrkande om hävande av sådan åtgärd ogillats.

Vad i första stycket sägs — — — utgången av partens klagan.

11 §.

Är någon missnöjd med underrätts beslut, varigenom under rättegången förordnats om hans häktande eller kvarhållande i häkte eller hämtande till rätten eller reseförbud meddelats honom eller förklarats skola bestå, stånde honom fritt att över beslutet föra särskild klagan.

27 KAP.

1 §.

Besvär över underrätts utslag eller beslut — — — från den dag, då utslaget eller beslutet gavs; dock vare klagan ej till viss tid inskränkt, där den är sådan, som i 16 kap. 12 § avses, eller angår beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte eller reseförbud eller dess fortfarande bestånd eller någons hämtande till rätten.

Part, som i målet hålles häktad, — — — tillsyningsmannen vid häktet.

4 §.

Har klaganden underlåtit — — — — delgivas.

Är i målet klaganden häktad eller ställd under reseförbud, skall felande protokoll genom hovrättens försorg införskaffas.

5 §.

Äro besvär anförda, ankomme på hovrätten att om vederpartens hörande över besvären förordna; dock må ej, med mindre tillfälle lämnats vederparten att sig förklara, ändring i underrättens utslag göras, i annat fall än då besvären angå någons häktande eller kvarhållande i häkte eller reseförbud eller dess fortfarande bestånd eller någons hämtande till rätten, eller ock stadgandet i senare stycket av 12 § äger tillämpning.

12 §.

Skall i mål, däri någon hålles häktad eller är ställd under reseförbud, denne eller annan över besvär höras, låte hovrätten genom Konungens befallningshavande infordra förklaring på sätt tjänligast finnes.

Vistas den — — — — — avgörande.

30 KAP.

11 §.

Har underrätt beslutat kvarstad, beslag eller skingringsförbud eller beslags eller skingringsförbuds fortfarande bestånd eller förordnat om annan därmed jämförlig åtgärd, och varder det beslut av hovrätten upphävt, vare ej klagan över hovrättens utslag tillåten.

Har hovrätt — — — stadgat.

Hovrätts utslag i fråga, som enligt 16 kap. 11 eller 12 § dragits under hovrättens prövning, må ej överklagas, där ej beslut om någons häktande eller

kvarhållande i häkte eller om reseförbud eller dess fortfarande bestånd blivt av hovrätten fastställt.

16 §.

Då hovrätt meddelar — — — — — Konungens prövning.

I mål, däri någon hålles häktad eller är ställd under reseförbud, skall utslag eller beslut, varom nu är sagt, ofördröjligen genom hovrättens föranstaltande delgivas den häktade eller under reseförbud ställde, där det ej blivt för honom muntligen av sagt.

35 §.

Besvär över hovrätts utslag — — — hovrätten efter ty i 40 § sägs.

Part, som i målet hålles häktad — — — — — utslaget eller beslutet delgavs honom. I fråga om tid för besvärs ingivande vare lag samma för den, som i målet är ställd under reseförbud.

Har hovrätt i där anhängigt mål meddelat beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte eller reseförbud eller dess fortfarande bestånd eller någons hämtande till rätten, vare klagan över sådant beslut ej inskränkt till viss tid.

40 §.

När besvär — — — — — i målet. Är klaganden i målet häktad eller ställd under reseförbud, skola jämväl felande protokoll och utslag anskaffas.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 11 kap. 75 och 84 §§ i vattenlagen den 28 juni 1918.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 75 och 84 §§ i vattenlagen den 28 juni 1918 skola erhålla följande ändrade lydelse:

75 §.

Vill någon — — — — — sin talan.

Inlaga, som — — — — — denna skyldighet.

Beträffande mål rörande häktad eller den, som är ställd under reseförbud, gälle vad i 84 § finnes stadgat.

84 §.

Vad i 75—83 §§ föreskrives om förfarandet i stämningssak skall ej äga tillämpning å brottmål rörande häktad eller den, som är ställd under reseförbud,

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 9 saml. 1 avd. 18 häft. (Nr 20.) 4

utan skall i fråga om sådant mål lända till efterrättelse vad härom finnes stadgat för häradsrätt.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradssting.

Härigenom förordnas, att 7 § i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradssting skall erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

När mål å allmänt sammanträde — — — — när sådant skall ske.

Vad nu är sagt om anstånd med doms avkunnande avser icke mål, däri någon är häktad eller ställd under reseförbud.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 2 kap. 15 §, rubriken till 16 kap. samt 16 kap. 91, 94 och 95 §§ i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 23 oktober 1914.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 15 §, rubriken till 16 kap. samt 16 kap. 91, 94 och 95 §§ i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 23 oktober 1914 skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 KAP.

15 §.

Krigsrättens första sammanträde utsättes att äga rum, så snart lämpligen ske kan. Då rannsaking med häktad eller i förvarrarrest intagen person eller

med den, som erhållit reseförbud, skall förekomma inför krigsrätten, utsättes sammanträdet att hållas, för rannsaking med häktad eller i förvar arrest intagen person sist inom åtta dagar och för rannsaking med den, som erhållit reseförbud, sist inom dubbla antalet dagar från den dag, då beträffande den, som intagits i förvar arrest, eller den, vilken reseförbud delgivits, anmälan som i 14 § sägs, inkommit, samt, i fråga om häktad, jämte sådan anmälan underrättelse föreligger om den häktades ankomst till krigsrättens rannsakingshäkte.

Rätten bör, där ej särskilda — — — krigsrätten är inrättad, befinna sig.

Om uppskov i vissa fall med rannsaking företagande eller med påbörjad rannsaking gälla vad därom är i allmän lag stadgat för rannsaking vid under rätt i stad.

16 KAP.

Om häktning, förvar arrest och annat tagande i förvar, reseförbud, beslag och skingringsförbud, hus- och kroppsrensningen samt kroppsbesiktning.

91 §.

I fråga om häktning av den, som hör till — — — nedan i detta kapitel sägs.

Vad nu är sagt gälla ock om reseförbud, beslag och skingringsförbud, hus- och kroppsrensningen samt kroppsbesiktning.

94 §.

Befälhavare, vilken, enligt vad i strafflagen för krigsmakten är stadgat, i disciplinmål äger utan inskränkning utöva bestraffningsrätt över underlydande, äge beträffande dem samma befogenhet att förordna om häktning och reseförbud, som enligt allmän lag tillkommer undersökningsledare i avseende å för brott misstänkta personer. Vad nu är sagt gälla ock i fråga om beslag och skingringsförbud, hus- och kroppsrensningen samt kroppsbesiktning i anledning av brott, ör vilket underlydande är misstänkt.

Enahanda befogenhet — — — utöva bestraffningsrätt.

95 §.

Varder någon, som är anställd — — — befälhavare.

Vad nu är sagt gälla ock, när reseförbud delgivits.

Där militärhäkte — — — sådant häkte.

Denna lag träder i kraft den ; dock gälla den, i vad angår bestämmelserna rörande häktade, ej i fråga om den, som häktats före nu nämnda dag.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 17, 29, 52 och 58 §§ i lagen den 5 juni 1909 om konsularjurisdiktion.

Häri genom förordnas, att 17, 29, 52 och 58 §§ i lagen den 5 juni 1909 om konsularjurisdiktion skola erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

Konsulardomaren utövar polismyndighet i allmänhet och äger besluta, att för brott misstänkt person skall häktas eller ställas under reseförbud, så ock förordna om beslag och skingringsförbud, hus- och kroppsrensningen samt kroppsbesiktning. Konsulardomare äge ock för bestämt fall förordna annan man att på hans ansvar verkställa polisundersökning eller besluta om åtgärd, som här sägs. Även utan sådant förordnande — — — — i ärendet förordna.

Konsulardomare skall, såvitt ske kan, hava tillsyn över häktad person samt övervaka reseförbuds efterlevnad.

29 §.

Rannsaking med häktad person eller med den, som erhållit reseförbud, skall hållas snarast möjligt. Sådan rannsaking skall börjas, där ej giltigt hinder härför möter, med den, som är häktad senast den femte dagen efter den dag, då häktningen ägde rum, och med den, som är ställd under reseförbud, senast tionde dagen efter den dag, då reseförbudet delgavs. Kräves fortsatt — — — — erfordras.

52 §.

Vid fullföljd av talan i mål, däri någon är häktad eller ställd under reseförbud, skola, med tillämpning i övrigt av vad i detta kap. är stadgat, följande bestämmelser lända till efterrättelse:

Klagoskrift — — — — är föreskrivet.

Den häktade skall alltid erhålla del av vederparts klagoskrift. Klagoskrift av häktad eller av den, som är ställd under reseförbud, skall delgivas allenast i det fall, att vederparten har behörigt ombud i den stad, som är säte för konsulardomaren, eller därstädes själv äger känd bostad; underrätte — — — — till avgörande.

Där klagoskrift — — — — femton dagar.

Då klagan avser beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte eller reseförbud eller dess fortfarande bestånd, vare anmälan av missnöje ej erfor-

derlig och ej heller ingivande av klagoskrift till viss tid inskränkt. Delgivning
— — — — ej erforderlig.

Part, som är häktad, — — — — nödigt biträde.

Part, som är häktad eller ställd under reseförbud, vare ej skyldig ingiva
avskrift av klagoskriften och därtill hörande handlingar.

58 §.

I annat mål — — — — utslaget gavs.

Vill någon, som i målet hålles häktad inom konsularjurisdiktionsområde
eller är ställd under reseförbud, fullfölja talan mot utslaget, skola dock följande sär-
skilda bestämmelser lända till efterrättelse:

1. Den, som är häktad eller ställd under reseförbud, har att, vid äventyr av
talans förlust, sist före klockan tolv å tionde dagen från det utslaget meddelades
honom hos konsulardomaren anmäla missnöje.

2. Är missnöje — — — — — sina besvär.

Är den häktade ej så dömd, som nyss är sagt, eller är den dömd ställd
under reseförbud, skall han till konsulardomaren ingiva sina besvär sist före
klockan tolv å femtonde dagen från det utslaget meddelades honom. Om delgivning
— — — — — nedre justitierevisionen.

3. Har missnöjesanmälan ej upptagits, vare den häktade eller under rese-
förbud ställd berättigad erhålla bevis därom med skäl, varå vägran att upptaga
missnöjesanmälan grundats; och äge han — — — — nedre justitierevisionen.

4. Om rätt för — — — — — tillämpning.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa be-
stämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige.

Härigenom förordnas, att 1 § i lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa
bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige, skall erhålla följande
ändrade lydelse:

1 §.

Tilltalas den, som — — — — gjort sig känd för vanart.

Barnavårdsnämnd skall, på begäran av undersökningsledare eller allmän
åklagare, meddela de i nämndens protokoll och anteckningslängd tillgängliga upp-
lysningar i ovannämnda avseenden ävensom yttrande rörande de omständigheter i
öfrigt, som kunna inverka på bedömande av frågan om lämpligheten av den till-
talades intagande i tvångsuppfostringsanstalt.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 10 § i lagen den 4 juni 1913 angående utlämning av förbrytare.

Härigenom förordnas, att 10 § i lagen den 4 juni 1913 angående utlämning av förbrytare skall erhålla följande ändrade lydelse:

10 §.

Är den, om vilkens utlämnande — — — svensk myndighet.

Är den, vilkens utlämnande begäres, här i riket ställd under åtal för annat brott, må, så vitt han i det målet är häktad eller ställd under reseförbud, utlämning i intet fall ske, förrän detsamma slutligen avgjorts.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 5 kap. 8 och 15 §§, 10 kap. 17, 18 och 21 §§ samt 15 kap. 10 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 5 kap. 8 och 15 §§, 10 kap. 17, 18 och 21 §§ samt 15 kap. 10 § strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

5 KAP.

8 §.

Rymmer fånge eller häktad eller kvarhållen, som tagits i förvar, eller sätter han sig till motvärn emot fängvaktare eller annan, som honom från rymning hindra vill, eller sätter sig någon, som skall häktas, eller kvarhållen, som skall tagas i förvar, till motvärn emot den, som äger verkställa häktingen eller taga den kvarhållne i förvar eller därvid biträder; då må det våld brukas,

som till rymningens förekommande eller åtgärdens verkställande nödigt är. Sätter sig fånge eller häktad person till motvärn emot föreståndare eller uppsyningsman vid straffinrättning eller häkte, då denne honom till ordning inom inrättningen eller häktet hålla skall; då må ock det våld brukas, som till ordningens bibehållande är nödigt.

Lag samma vare, där annan än fånge eller häktad eller kvarhållen, som tagits i förvar, eller den, som skall häktas, eller kvarhållen, som skall tagas i förvar, sätter sig med våld eller hot emot den, som vill hindra rymningen, bibehålla ordningen, verkställa häktingen eller taga den kvarhållne i förvar.

15 §.

De i 14 § bestämda tider — — — laga kraft ägande dom därom gavs. I fråga om den, som är för brott häktad eller ställd under reseförbud, anses åtal börjat, då häktingen verkställts eller reseförbud delgivits, försåvitt därå följt, då åtalsskrift är föreskriven, behörigt tillställande av åtalsskriften samt i annat fall rannsaking. I fråga om annan, som tilltalas skall, anses åtal börjat, då han i laga ordning erhållit kallelse till svaromål.

10 KAP.

17 §.

Tager man kvarhållen eller häktad eller fånge — — — — — fängelse.
Gör man försök — — — två år.
Befriar man kvarhållen eller häktad eller fånge — — — — — dömas.

18 §.

Vid tillämpning av straff — — — brott, därför den kvarhållne eller häktade eller fångne var tagen i förvar eller i häkte insatt eller dömd.

21 §.

Bryter man offentlig myndighets insegel, varmed saker eller skrifter till slutne äro, eller rubbar man lös egendom, som är tagen i beslag, satt i kvarstad eller utmått; vare ock straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

15 KAP.

10 §.

Nu har någon utan laga skäl berövat annan friheten på grund av misstanke för brott eller för åstadkommande av utredning angående brott; skedde det ej av argt uppsåt, och blev med honom så förfaret, som om laga häkting

eller annat lagligt tagande i förvar är stadgat; då skall till fängelse i högst sex månader eller böter dömas.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 47 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914.

Häri genom förordnas, att 47 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 skall erhålla följande ändrade lydelse:

47 §.

I fråga om viss tid för åtal av brott och för verkställande av utslag gälla vad i allmän lag är föreskrivet; dock skall åtal anses börjat, då häktning verkställts eller reseförbud delgivits, jämväl i det fall att därå ej följt rannsaking vid domstol, utan målet av befälhavaren handlagts såsom disciplinmål. I fall, som i denna paragraf avses, skall disciplinstraff ej anses svårare än böter enligt allmän lag.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

Lag

om ersättning av allmänna medel till den, som jämlikt lagen angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m. på kallelse infunnit sig för att höras.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Den, som på kallelse infunnit sig för att höras, på sätt i 1 kap. 4, 6, 9 eller 19 § i lagen angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m. sägs, är be-

rättigad att till sitt uppehälle åtnjuta ersättning av allmänna medel med sex kronor för varje dag, som erfordrats för vistande å stället för förhöret samt för färden dit och åter, räknad från den plats, där delgivning av kallelsen ägde rum. Han skall dessutom, där denna plats är belägen på minst fem kilometers avstånd från stället för förhöret, av allmänna medel erhålla ersättning för skjutspenningar för en häst fram och åter, eller, där bantåg eller härlägenhet kan begagnas för resan eller någon del därav, avgift för billigaste plats på bantåg eller båt.

Ej må dock sådan ersättning tilldelas den, som tilltalats för den brottsliga gärning, vilken polisundersökningen avsett, eller för delaktighet däri, ej heller den, mot vilken, ändock att åtal ej anställts, anledning till misstanke, att han är skyldig till brottet eller delaktighet däri, såvitt handlingarna utvisa, ej fullständigt bortfallit.

2 §.

Beslut om ersättning, som här sägs, meddelas av den undersökningsledare eller åklagare, på vars kallelse den hörde kommit tillstädes. Begäran om ersättning skall framställas senast inom en månad efter den dag, då förhöret ägde rum.

Skriftligt besked om beslutet skall tillställas den hörde snarast möjligt, där misstanke mot honom för brottet eller delaktighet däri ej förefunnits, och i annat fall så snart utrett är, huruvida sådant hinder för ersättnings utgående, som i 1 § andra stycket sägs, föreligger eller ej. Sådant hinder skall, även där åtal mot den hörde ej anställts, anses föreligga, såvida anledningen till misstanke, att han är skyldig till brottet eller delaktighet däri, ej fullständigt bortfallit inom ett år efter den dag, då förhöret ägde rum.

Beslutet gånge i verkställighet, ändå att det ej vunnit laga kraft. Klagan över detsamma må föras hos Kungl. Maj:ts befallningshavande inom trettio dagar, från det skriftligt besked om beslutet kommit den hörde till handa.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

Lag

angående ersättning av allmänna medel åt den, som, efuru oskyldig, erhållit reseförbud, häktats eller dömts.

Med upphävande av lagen den 12 mars 1886 angående ersättning av allmänna medel åt oskyldigt häktade eller dömda förordnas som följer:

1 §.

Har någon såsom misstänkt för brott ställts under reseförbud eller häktats, utan att åtal mot honom anställs, eller har åtal, som mot honom anhängig-

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 9 saml. 1 avd. 18 häft. (Nr 20.) 5

gjorts, blivit sedermera nedlagt, eller har den tilltalade blivit i målet frikänd, må för det hinder eller den brist i hans näring, som han genom reseförbudet eller häktningen lidit, ersättning av allmänna medel tilldelas honom eller, i händelse av hans fränfalle, hans änka eller oförsörjda barn, där, såvitt handlingarna utvisa, anledning till misstanke, att han är skyldig till brottet eller delaktighet däri, icke mot honom kvarstår.

Ej må sådan ersättning utgå, där han sökt att genom avvikande eller annorledes undandraga sig polisundersökning eller rannsaking eller genom undanröjande av bevis eller egendom hindra sakens utredning, ej heller där han genom underlåtenhet att lämna begärda upplysningar eller genom sanningslös bekännelse vid eller utom rätten eller genom att falskeligen angiva sig själv eller eljest uppsåtligen föranlett reseförbudet eller häktningen eller att åtalet blivit anställt eller fullföljt.

2 §.

Har någon, vilken blivit dömd till straffarbete eller fängelse eller till böter, som förvandlats till frihetsstraff, helt och hållet eller till någon del undergått straffet, och varder han efter ny rannsaking, som med behörigt tillstånd hållits, frikänd eller dömd till ringare straff, än han redan utstått, må för det hinder eller den brist i hans näring, som tillskyndats honom genom verkställandet av straffet eller den del därav, varifrån han sedermera vunnit befrielse, ersättning av allmänna medel tilldelas honom eller, i händelse av hans fränfalle, hans änka eller oförsörjda barn, där icke den sakfällde genom underlåtenhet att lämna begärda upplysningar eller genom sanningslös bekännelse vid eller utom rätten eller genom att falskeligen angiva sig själv eller eljest uppsåtligen föranlett, att han blivit dömd till det straff, som gått i verkställighet.

3 §.

Ansökning om ersättning enligt denna lag ställes till Konungen och skall, för att komma under prövning, ingivas till justitiedepartementet inom ett år, räknat, där åtal ej anställts, från den dag, då reseförbudet hävts eller den häktade frigivits, samt i övriga fall, varom i 1 § sägs, från den dag, då domstols beslut, varigenom åtalet förklarats nedlagt eller den tilltalade blivit frikänd, vunnit laga kraft, och i fall, varom 2 § handlar, från den dag, då laga kraft åkommit utslag, varigenom den tilltalade blivit frikänd eller dömd till ringare straff, än han redan utstått.

4 §.

Har ersättning enligt denna lag utgått till någon, som i strid mot lag ställts under reseförbud eller häktats eller blivit till straff dömd, äge staten söka sitt åter av den eller dem, som äro för reseförbudet eller häktningen eller domen ansvarige.

Har den, till vilken ersättning enligt 1 § i denna lag utgått, genom laga kraft ägande dom fällts till ansvar för den brottsliga gärning, som föranlett reseförbudet eller häktningen, äge staten av honom söka ersättningen åter.

Denna lag träder i kraft den

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det i propositionen framlagda förslaget, tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag; och får utskottet ifråga om vad motionären till stöd för sin hemställan anfört hänvisa till motionen.

Den i vårt land gällande straffprocessordningen vilar fortfarande i stort sett på den till grund för 1734 års lag liggande uppfattningen, att hela rannsakingen, även den del därav, som i modern utländsk process är förlagd till ett förberedande förfarande, ankommer på domstolen. Bestämmelser saknas på grund härav angående ett dylikt förfarande och därför nödvändiga organ. Endast i lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom föreskrives för visst fall, att särskild förundersökning skall verkställas till utrönande av huruvida förutsättningarna för villkorlig dom äro för handen. Ej heller åklagarnas ställning och verksamhet är i lag reglerad. Visserligen stadgas i kungl. förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall skyldighet för kronobetjänt, att i händelse någon finnes utan veterligen föregången sjukdom ligga död, företaga viss undersökning samt förständigas i kungl. brevet den 18 oktober 1750 åklagare vid häradsrätt att noga efterspana och till tinget inkalla dem, som uti målet kunna giva någon upplysning, men bortsett från dessa bestämmelser samt från i särskilda författningar givna regler om skyldighet för åklagare att införskaffa prästuppgift och utdrag av straffregistret angående tilltalad person, givas allenast i på administrativ väg utfärdade instruktioner bestämmelser angående åklagar- och polismyndigheters befattning med brottslingars efterspanande och lagförande. I fråga om de i samband med brottmålsutredningen stående straffprocessuella tvångsmedlen och deras handhavande finnas likaledes endast ofullständiga föreskrifter. Beträffande den för den enskilde mest ingripande formen av tvångsmedel, häktningen, givas i promulgationslagen till strafflagen vissa stadganden, varjämte med föreskrifterna i kungl. brevet den 11 december 1766 och kungl. förordningen den 10 april 1810 avsetts att förkorta den tid, inom vilken häktad person skall ställas inför domstol. Även i instruktionerna för landsfogdarna och landsfiskalerna samt i de instruktioner och reglementen, som i åtskilliga städer meddelats för polismyndigheterna, finnas stadganden i samma syfte. Utöver dessa bestämmelser samt de i ovan nämnda promulgationslag förefintliga ofullständiga föreskrifterna om husrannsakan och återtagande av stulet gods samt vissa specialstadganden, finnas emellertid inga bestämmelser angående handhavandet av de straffprocessuella tvångsmedlen, och instituten anhängande, hus- och kroppsrannsakan, kroppsbesiktning och beslag äro fortfarande oreglerade.

Kravet på att brottmål, särskilt sådana av mera invecklad art, icke framläggas för domstolarna i alltför outrett skick har emellertid medfört, att vid sidan av den utav lagen kända proceduren utvecklats ett förfarande, som överflyttar till polis- och åklagarmyndigheterna en stor del av den förberedande undersökningen. Nödvändigheten av att dessa myndigheter hava till förfogande medel, som möjliggöra ett effektivt efterspanande av för brott misstänkta personer och en grundlig utredning av de med en begången förbrytelse förenade omständigheterna, har lett därhän, att nämnda myndigheter kommit att använda tvångsmedel, som icke äro i lag reglerade. Särskilt bör i detta sammanhang erinras, hurusom ur reglerna om gripande, företrädesvis i de större städerna, utvecklats ett förfarande, som består däri att för brott misstänkta personer utan att häktas under längre eller kortare tid hållas i förvar (anhållas). Några fasta sedvanerättsliga regler för nyss berörda förberedande undersökning eller för tvångsmedlens handhavande torde emellertid, även om praxis i viktigare avseenden synes vara jämförelsevis enhetlig, icke hava utvecklats sig. Såväl undersökningen som tvångsmaktens utövande äro, bortsett från ett fåtal stadganden, så gott som uteslutande beroende av vederbörande myndigheters gottfinnande. Frånvaron av bestämmelser i dessa ämnen medför visserligen för polis och åklagare möjlighet till en viss smidighet i tillvägagångssättet och även någon gång en viss återhållsamhet vid ingripandet mot den enskilde medborgaren, men innebär samtidigt en betydande fara. Å ena sidan kan bristen på utstakade gränser för tjänstemännens befogenheter för den enskildes säkerhet och utredningens opartiskhet medföra allvarliga vådor, vilka givetvis bliva än större, då i regel det vid förundersökningen upprättade protokollet lägges till grund för protokollsföringen vid domstolen och därmed även för domstolens på protokollen grundade utslag i målet. Å andra sidan kan saknaden av lagbestämmelser föranleda tveksamhet och inaktivitet hos de myndigheter, som hava den viktiga uppgiften att uppdaga och beivra begångna brott.

Att en reglering i lag av den förberedande undersökningen och de i samband därmed stående straffprocessuella tvångsmedlen är av behovet påkallad, därom vittna även de försök till lagstiftning på dessa betydelsefulla rättsområden, som tidigare förekommit, och de yrkanden på åtgärder i detta syfte, som vid upprepade tillfällen framställts.

*Lagkommit-
tén 1832.*

Såsom förut är nämnt, förlade 1734 års lag icke blott avdömandet utan även utredandet av brottmål till domstolarna. Efterspanandet och lagförandet av förbrytare voro i anslutning till denna anordning i huvudsak överlämnade åt det enskilda initiativet; närmare bestämmelser angående

förberedande undersökning saknades, och allenast rörande två arter av tvångsmedel, häktning och husrannsakan för eftersökande av stulet gods, funnos vissa, för övrigt mycket ofullständiga regler. I motsats härtill hade i lagkommitténs år 1832 till trycket befordrade förslag till rättegångsbalk, senare delen, intagits stadganden om på åklagarmaktens organ ankommande undersökningar i brottmål, varjämte föreskrifter gävos angående ej blott häktning och husrannsakan utan även andra former av tvångsmedel.

Motsvarande bestämmelser återfunnos i äldre lagberedningens den 30 november 1849 avgivna fullständiga förslag till rättegångsbalk.

*Äldre lagberedningen
1849.*

Intetdera av berörda förslag ledde till lagstiftning i ämnet, men i huvudsak från desamma hämtade bestämmelser om häktning och gripande kommo att jämte 1734 års lags ofullständiga stadganden om husrannsakan inflyta i kungl. förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall.

Uti det av nya lagberedningen den 6 juni 1884 framlagda förberedande utlåtandet om rättegångsväsendets ombildning, vilket utlåtande innehöll plan för en fullständig rättegångsreform, gävos utförliga regler angående såväl den förberedande undersökningen i brottmål som tvångsmedlens handhavande. I fråga om lämpligaste sättet för rättegångsreformens genomförande anförde beredningen, bland annat:

*Nya lagberedningens
principbetänkande
1884.*

☞ ☞ Såsom af Beredningens [ofvan återgifna] underdåniga skrifvelse af den 26 Maj 1880 framgår, har allt ifrån arbetets begynnelse för Beredningen klart framstått att den föreliggande frågan om rättegångsväsendets ombildning och åstadkommandet af en fullständig ny rättegångslag jemte dermed sammanhängande administrativa och ekonomiska anordningar vore af den omfattning att den tillämnade nya lagstiftningen i dessa ämnen svårligen kunde åvägbringas i ett slag eller genom samtidiga lagstiftningsåtgärder. Riktigheten af denna uppfattning har under arbetets fortgång allt mera bekräftats. Af det omfång, hvartill det nu framlagda förberedande betänkandet vuxit, fastän det icke till behandling upptagit alla de ämnen, hvilka måste förekomma i den definitiva rättegångslagen, samt icke heller så åtföljdt af förslag till blifvande promulgationslag eller administrativa föreskrifter, kan i viss mån slutas till den omfattning detta lagstiftningsärende skall ega, om och när det en gång till alla delar blifvit fullständigt behandladt. Det synes därför Beredningen uppenbart att det fullständiga förslaget till ny rättegångslag svårligen utan allt för stort intrång i andra lika magtpåliggande göromål, skulle kunna i justitiedepartementet på en gång medhinnas till behandling; att vidare den påföljande granskningen deraf i Högsta Domstolen måste upptaga så lång tid att rättsskipningen kunde blifva derpå kämbart lidande; samt att slutligen, hvad Riksdagens pröfning angår, den vanliga af andra frågor strängt upptagna riksdagstiden skulle blifva alldeles otillräcklig för ärendets omsorgsfulla förberedande och slutbehandling. Erfarenheten särskildt från arbetet med utsökningslagen, som dock i kvantitativt hänseende knappt motsvarade tredjedelen af en ny

rättegångslag och ej på långt när innebar så många djupt ingripande och mycket invecklade spörsmål, ådagalägger nog samt hvilken kraftansträngning kräfvades af alla lagstiftningens faktorer för att åstadkomma lösningen af en stor lagfråga.

Med hänsyn till dessa förhållanden synes derföre vid ärendets vidare behandling böra tillämpas enahanda metod, som följdes vid reformen af strafflagstiftningen och slutligen ledde derhän att, efter en serie af partiella reformer, de vunna resultaten kunna kodifieras i en fullständig strafflag.

I öfverensstämmelse med denna uppfattning tänker sig Beredningen såsom den lämpligaste utvägen, att reformen af rättegångsväsendet, efter en på förhand fastställd plan, genomföres *styckevis*; att sålunda vissa delar, som utan svårighet eller olägenhet kunde utbrytas, göras färdiga och, i den mån de erhålla sanktion, träda i kraft såsom gällande lag; och att, först sedan sålunda en mycket betydande del af lagstiftningsarbetet blifvit på förhand undångjord och under tiden de återstående delarne undergått den granskning eller förberedande behandling, som anses lämplig, alla de spridda delarne sammanföras till ett organiskt helt uti ett fullständigt kodifieradt lagförslag, hvars slutbehandling, såsom väsentligen underlättad genom de föregående åtgärderna, vore förbunden med mindre svårigheter än eljest.

Beredningen har vidare tänkt sig att det nu framlagda betänkandet — hvilket, [enligt hvad förut är angifvet] icke endast utgör ett principbetänkande utan äfven i vissa stycken är utfördt med samma fullständighet som ett lagförslag — skulle främst i principielt afseende utgöra ramen eller stommen för det partiella lagstiftningsarbetet, samt dervid hafva till uppgift att förekomma att, till följd af sönderstyckningen, det organiska sammanhanget ginge förloradt. I de delar åter, der betänkandet funnes dertill lämpa sig, skulle det omedelbart kunna tjena såsom material för det partiella lagarbetet, vid hvilket dessutom materialet kunde kompletteras, der den i betänkandet lemnade bearbetningen ej vore fullständig.

Att denna metod, hvarigenom arbetet komme att fördelas under en längre eller kortare, derför afpassad tidrymd och således bleve för alla medverkande mindre betungande, dock äfven är förenad med vissa, lätt insedda olägenheter eller svårigheter lär icke behöfva påpekas. Den har emellertid den obestriddliga förtjensten att, om ock ändamålet ej kan i sin helhet vinnas genom erhållandet af en ny fullständig rättegångslag, lagstiftningen dock icke under mellantiden legat alldeles nere i afbidan på denna lag.»

Bland de delar av det framlagda betänkandet, som enligt beredningens mening utan svårighet kunde behandlas i en eller flera självständiga författningar, nämnde beredningen även den del, som innefattade »jemte grunderna för *åtalsrätt* och *skadeståndstalan*, åtskilliga såväl ur den allmänna rättssäkerhetens synpunkt som för de enskilda medborgarnes personliga frihet och rättsskydd ytterst viktiga bestämmelser om *häktning*, *reseförbud*, *frigifvande mot borgen*, *kroppss- och husrannsakan*, reglerna för det s. k. *polisförhöret* m. m.».

Nya lagberedningens förslag till lag angående

I enlighet med särskilt uppdrag utarbetade beredningen därefter ett på de i ovannämnda utlåtande angivna grunder byggt, den 26 november 1884 framlagt förslag till lag angående vissa bestämmelser om

rättegången i brottmål. Nämnade förslag, som innehöll stadganden om åtalsrätt och skadeståndstalan, om på åklagar- och polismyndigheter ankommande förberedande undersökning jämte i samband därmed stående hus- och kroppsrensningen, kroppsbesiktning m. m., ävensom om häktning och reseförbud samt kvarstad och ämbetsmans skiljande från utövning av ämbete, medan han står under tilltal, blev, efter omarbetning i vissa delar, genom proposition, nr 5, förelagt 1886 års riksdag.

ende vissa bestämmelser om rättegången i brottmål 1884 samt proposition till 1886 års riksdag.

Lagutskottet, som i avgivet utlåtande, nr 53, tillstyrkte bifall till propositionen med vissa i förslaget företagna mindre ändringar, anförde i berörda utlåtande, bland annat:

Lagutskottet 1886.

»Vid en jämförelse mellan det nu föreliggande lagförslaget, å ena sidan, och de för närvarande gällande lagbestämmelserna i förevarande ämnen med den utveckling, de i tillämpningen erhållit, å andra sidan, finner man, att förslaget icke innehåller några väsentliga nyheter. De ämnen, hvilka i förslaget behandlas, stå också i ett så nära sammanhang med så väl domstolsorganisationen som ock hela rättegångsförfarandet i brottmål, att det icke lär varit möjligt att vid deras utbrytande ur Nya Lagberedningens förslag till rättegångsväsendets ombildning komma till ett annat resultat i afseende å omfattningen af de nu föreslagna förändringarna. Vid sådant förhållande och då praxis på ett sätt, hvaröfver klagomål sällan försports, utfyllt de luckor, som onekligen förefinnas i nu gällande lagstiftning, synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke med framläggandet af förevarande förslag kunnat anstå till dess det visat sig, i hvilken riktning det vidare arbetet på förbättringar i vår processlagstiftning kommer att gå. Emellertid måste det å andra sidan erkännas vara principiellt origtigt att i så vidsträckt mån, som hittills varit fallet, åt domstolarnes och öfriga myndigheters praxis öfverlemna det närmare reglerandet af de i föreliggande lagförslag behandlade förhållanden, hvilka äro af en djupt ingripande betydelse för de enskilde statsmedlemmarnes frihet och välfärd. Då härtill kommer, att förslaget i sin helhet, ej mindre i hvad det endast utgör en kodifikation af redan nu tillämpade rättsregler än äfven i de nya bestämmelser, som deri meddelas, synes vara af en, med hänsyn till öfriga nu bestående processuella förhållanden, tillfredsställande beskaffenhet, lära de ofvan antydda omständigheterna icke böra utgöra hinder för dess antagande, äfven om man kan förutsätta, att dess innehåll i en icke alltför aflägsen framtid måste underkastas förändringar i sammanhang med rättegångsväsendets fullständiga ordnande.»

Det framlagda förslaget antogs av första kammaren men blev av andra kammaren avslaget. Även av förslagens motståndare framhölls emellertid under diskussionen behovet av lagbestämmelser på dessa viktiga rättsområden, och grunden till avslaget torde vara att söka i missnöje med vissa detaljer i förslaget.

Den under debatten i andra kammaren uttalade förmodan, att lagförslaget skulle komma igen om ett eller annat år, gick visserligen icke i uppfyllelse, men såsom i nu ifrågavarande proposition erinrats, har i

framställningar från olika håll framhållits nödvändigheten av reformer i förslagets syfte.

*Justitieombudsman-
nens fram-
ställning
1900.*

I sin till 1900 års riksdag avgivna ämbetsberättelse hemställde sålunda riksdagens justitieombudsman, under framhållande av vikten av att domstol så snart som möjligt sattes i tillfälle att pröva en häktningsåtgärds laglighet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, ägnade att åstadkomma större skyndsamhet, än som rådde, beträffande för brott häktade personers inställande inför domstol. Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 111, framställde herr *Staaff* ett yrkande i samma syfte. Lagutskottet föreslog i utlåtande nr 13 avlåtandet av en skrivelse i ämnet, men denna hemställan blev av riksdagen avslagen.

*Riksdagens
skrivelse den
13 april 1904.*

Justitieombudsmannen upprepade till 1904 års riksdag sin nyssnämnda framställning, varjämte inom första kammaren herr *Axel Gustaf Andersson* i motionen nr 16 och inom andra kammaren herr *Segerdahl* i motionen nr 29 framställde yrkanden av i huvudsak enahanda innebörd. Med anledning därav anhöll riksdagen i skrivelse den 13 april 1904, nr 65, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, ägnade att åstadkomma större skyndsamhet, än då rådde, beträffande för brott häktade personers inställande för domstol och företagande av fortsatt rannsaking med dessa personer, därest sådan rannsaking erfordrades. I skrivelsen framhölls, att riksdagen visserligen ansåge denna fråga ej kunna på ett fullt tillfredsställande sätt lösas utan i samband med en reform av den svenska straffprocessen i dess helhet, men att, då en dylik reform icke kunde förväntas komma till stånd inom den närmare framtiden, skäl sänkades att i avvaktan därpå undanskjuta genomförandet av sådana förändringar i straffprocesslagstiftningen som i likhet med de ifrågasatta allmänt erkändes behöfliga och önskvärda.

*Riksdagens
skrivelse den
4 mars 1910.*

Uti framställning till 1910 års riksdag hemställde justitieombudsmannen, under framhållande av vikten utav, å ena sidan att rätten till hemmets okränkbarhet såvitt möjligt värnades, å andra sidan att denna rätt med hänsyn till nödvändigheten av brottslingars efterspanande samt förbrytelsers uppdagande och klarläggande måste underkastas inskränkningar, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande av förslag till lag med bestämmelser angående när och av vem husrannsakan må anställas samt om tillvägagångssättet vid husrannsakan. Med anledning därav anhöll riksdagen i skrivelse den 4 mars 1910, nr 25 — under framhållande att utsikten inom en

mer eller mindre obestämd framtid till en reform av hela processordningen icke syntes böra avhålla från partiella förbättringar av den gällande rätten, i de delar sådana, av verkligt behov påkallade, lämpligen kunde genomföras — att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lag om husrannsakan, i samband varmed regler borde givas om kroppsrensningen och kroppsbesiktning; och kunde det enligt riksdagens mening icke undgås, att frågorna om vissa andra tvångsmedel såsom häktning och beslag i samband därmed gjordes till föremål för granskning och bearbetning.

Uti vid samma års riksdag väckta motioner, inom första kammaren, nr 36, av herr *Löfgren* samt inom andra kammaren, nr 146, av herr *Branting* m. fl. bragtes även frågan om reglering av häktningsinstitutet på tal. I den förra motionen yrkades, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, dels att Kungl. Maj:t ville vidtaga de åtgärder, vartill Kungl. Maj:t med hänsyn till vederbörande myndigheters förfaringsätt att för vissa orter förordna åklagare med obegränsad åtals- och häktningsmyndighet kunde finna anledning, samt eventuellt låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet, dels ock taga under övervägande, huruvida och i vad mån, utan ändring av gällande bestämmelser angående åklagarmyndigheternas organisation, större trygghet i övrigt måtte kunna beredas samhället och den enskilde i fråga om sagda myndigheters åtgärder för lagföring av grövre brott samt låta utarbета och för riksdagen framlägga de lagförslag vilka i dylikt hänseende kunde anses påkallade. I den senare motionen hemställdes, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, utan avvaktan på en rättegångsreform, taga i övervägande på vad sätt strafflagens bestämmelser om häktning måtte, till värnande av den personliga friheten, kunna omarbetas, samt därom ävensom rörande åklagarmaktens reformering för riksdagen framlägga erforderliga lagförslag.

På grund av att kamrarna stannade i olika beslut, kommo motionerna icke att föranleda någon riksdagens åtgärd.

Motioner av i huvudsak samma innebörd som de nyssberörda väcktes även vid 1911 års riksdag, inom första kammaren, nr 47, av herr *Löfgren* samt inom andra kammaren, nr 187, av herr *Branting* m. fl., men jämväl sistnämnda år kom frågan att förfalla genom kamrarnas skiljaktiga beslut.

Sedan justitieombudsmannen i framställning till 1914 års senare riksdag ånyo framhållit behovet av lagbestämmelser, ägnade att åstadkomma större skyndsamhet i fråga om inställande för häradsrätt av häktade personer, anhöll riksdagen i skrivelse den 11 augusti 1914, nr 139,

*Motioner vid
1910 års
riksdag.*

*Motioner vid
1911 års
riksdag.*

*Riksdagens
skrivelse den
11 augusti
1914.*

med åberopande av riksdagens i skrivelser den 13 april 1904 och den 4 mars 1910 i särskilda hänseenden uttalade önskemål, att Kungl. Maj:t täcktes, i ändamål att för tiden intill dess ny allmän rättegångsordning i brottmål kunde komma till stånd i görligaste måtto avhjälpa bristen på tidsenliga och fullständiga bestämmelser rörande förundersökning och häktning i brottmål, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i dessa ämnen. Säsom stöd för denna hemställan anförde riksdagen, bland annat:

»Utan tvivel är det i rättssäkerhetens intresse av vikt, att den tid, under vilken häktad person har att avvakta inställelse inför domstol, så långt ske kan förkortas; och de föreslagna åtgärderna skulle helt visst för ett avsevärt antal tilltalade medföra en förkortning av den tid, som de nu måste tillbringa i häkte.

Om riksdagen emellertid tvekat att ansluta sig till justitieombudsmannens förslag, så är det icke därför, att riksdagen underskattat vikten och betydelsen av den förbättring, som genom antagande av samma förslag skulle vinnas, utan därför att riksdagen till övervägande upptagit frågan, huruvida icke en ny framställning till Eders Kungl. Maj:t i det ämne, som avses i 1904 års riksdags skrivelse — om en sådan framställning skall göras — lämpligen bör åsyfta ett upptagande av det legislativa arbetet i ämnet i vidare omfattning än som i riksdagsskrivelsen avses.

Överståthållarämbetet har i sitt yttrande i anledning av 1904 års riksdagsskrivelse uttalat, att det syntes mindre lämpligt att inskränka förändringen till bestämmelse angående den tid, inom vilken anmälan om häktning skall göras hos domstol, samt förkortning av den tid, inom vilken rannsaking skall av domstol företagas och, där så erfordras, fortsättas. Enligt överståthållarämbetets mening måste det ock i allmänhet anses, att såväl det allmännas som den häktades bästa mest tillgodoses därigenom, att de förhållanden, som röra brottet, utredas och den bevisning, som finnes, samlas och ordnas, innan rannsakingen av domstolen företages, varigenom just möjligheten av en snabb och fullständig rannsaking i målet skulle främjas. — I Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Malmöhus län yttrande över samma riksdagsskrivelse har uttalats den mening, att frågorna, huruvida en för brott misstänkt person får före häktningen tagas i förvar för den förberedande undersökningen, huru länge han får för detta ändamål kvarhållas, varest han under tiden skall förvaras och huru därunder skall med honom beträffande hans underhåll och i andra avseenden förfaras, äro vida mera beaktansvärda än spörsmålet om tiden, inom vilken anmälan om häktningen skall göras hos domstolen. Jämväl åtskilliga andra av de hörda myndigheterna hava uttalat sig för behovet av reglering i lag av omförmälta s. k. anhållningsrätt.

De synpunkter för frågans bedömande, som sålunda framhållits av förenämnda myndigheter, synas riksdagen vara av beskaffenhet att förtjäna synnerligt beaktande. Härtill kommer, att, enligt riksdagens uppfattning, behovet av normerande lagbestämmelser angående åtals- och polismyndighets befogenhet i fråga om häktning och andra i brottsefterforskningens och brottsutredningens intresse nödiga ingrepp i den allmänna medborgerliga rätten till personlig frihet och skydd för hem och egendom framträder med alltjämt ökad styrka. Å ena sidan har på detta område ömtåligheten för allt som kan få sken av ett myndig-

heternas av fasta lagbestämmelser obundna godtycke i hög grad stegrats; å andra sidan hava anspråken på ett handlingskraftigt och framgångsrikt ingripande till uppdragande av gärningsmännen till grövre brott och målens fullständiga utredande jämväl stigit. Behovet av tillräckligt vida, men å andra sidan klart utstakade gränser för de med brottsrannsaking betrodda myndigheternas makt och av betryggande former för deras verksamhet har blivit alltmera kännbart både hos allmänheten och dessa myndigheter själva.

Riksdagen vill vidare erinra, hurusom riksdagen i fråga om en annan vid förundersökning i brottmål förekommande grannlaga och viktig åtgärd, nämligen husrannsakan, redan den 4 mars 1910 i en på justitieombudsmannens initiativ avläten skrivelse till Eders Kungl. Maj:t uttalat sig för en lagreglering och därvid jämväl antytt sin uppfattning att vissa andra ingrepp, nämligen kroppsrensningen och kroppsbesiktning, borde i sammanhang därmed uppmärksammas av lagstiftningen. I justitieombudsmannens vid innevarande års första riksdag avgivna ämbetsberättelse har återgivits en av nuvarande ämbetsinnehavarens företrädare till Eders Kungl. Maj:t ingiven framställning i samma ämne, varav inhämtas, att väl de flesta myndigheter, som över riksdagens nyssnämnda skrivelse avgivit infortrat yttrande till Eders Kungl. Maj:t, uttalat sig tillstyrkande, men att emellertid från flera håll framställts invändningar mot en enstaka, på de i skrivelsen omförmälda ämnen inriktad lagstiftningsåtgärd. Det synes riksdagen, att jämväl berörda av riksdagen framförda önskemål säkrast främjades genom att förorda, att förundersökning i brottmål och därvid förekommande ingrepp bleve föremål för lagstiftning i ett sammanhang och jämte häktningsinstitutet.

Mot ett upptagande av ett reformarbete i dessa vidare mått kan enligt riksdagens uppfattning icke med tillräckligt fog invändas, att detsamma vore av beskaffenhet att kunna genomföras endast i sammanhang med den allmänna reformen av rättegången i brottmål. Sant är visserligen, att en fullt tillfredsställande ordning kan vinnas först i samband med omdaningen av brottmålsprocessen i dess helhet och därmed i samband stående organisatoriska reformer på domstols-, åtals- och polisväsendets område. Men detta gäller, såsom ock i riksdagens förutnämnda skrivelse den 13 april 1904 erinras, redan om de där ifrågasatta begränsade reformer rörande häktningstid. Att det däremot låter sig göra att, i avvaktan på en allmän reform, till särskild behandling utbryta partiet rörande häktning och förundersökning, likasom att en provisorisk lösning av reformproblemet i denna del är av trängande behov påkallad, blev redan för trettio år tillbaka erkänt och ådagalagt, då Nya lagberedningen på nådigt uppdrag utarbetade sitt förslag till lag om vissa bestämmelser om rättegång i brottmål.»

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 9 oktober 1914 av riksdagens sistberörda skrivelse anförde föredragande departementschefen bland annat:

»Att nya bestämmelser uti ifrågavarande delar av vår straffprocessuella lagstiftning äro av behovet påkallade, synes mig ställt utom allt tvivel, liksom jag också finner det önskligt, att man söker avhjälpa åtminstone de svåraste bristerna i gällande rätt utan avvaktande av den allmänna processreform, vars fullbordande först efter en ganska lång tid torde vara att vänta. Mera tvivelaktigt synes det vara, vilken utsträckning en dylik provisorisk lagstiftning bör erhålla. Det närmaste önskemålet synes visserligen vara att erhålla någon ändring i nu gällande stadganden rörande tiden för häktade personers inställande inför domstol. Här-

*Kungl.
Maj:ts be-
slut den 9
oktober 1914.*

vid bör dock beaktas, att om huvudvikten jämväl i mera invecklade brottmål lägges på att under alla omständigheter, även på bekostnad av förundersökningens grundlighet, påskynda häktade personers inställande inför domstolen, en dylik anordning lätt kan förorsaka, att domstolen måste giva parterna upprepade uppskov för komplettering av en bristfällig förundersökning, varigenom nödig koncentration av domstolsförhandlingen motverkas och häktningstiden, tvärtemot vad man åsyftat, kan komma att förlängas. Vill man åter, med anslutning till en praxis, som fått allt större utbredning, bereda åklagarmyndigheten möjlighet till närmare undersökning i saken före domstolsförhandlingen, möta starka betänkligheter mot att alltför mycket begränsa den föregående tiden för anskaffande av utredning och bevisning. Å andra sidan bör ej heller förbises, att för den händelse förundersökningen göres vidlyftig och kräver längre tidsutdräkt, i stället angelägenheten att därmed förbinda tillräckliga garantier för den allmänna rätts-säkerheten och den enskildes rätt framträder så mycket starkare. Särskilt av vikt blir det, att häktningsåtgärd, som vidtagits av underordnad administrativ myndighet, utan uppskov underkastas prövning av domstol eller annan kompetent myndighet, vars opartiskhet icke kan sättas i fråga. På grund av nu anförda omständigheter synes det mig vara klart, att en reglering i lag av häktningstidens längd i syfte att vinna en förkortning därav förutsätter, att ständpunkt intages till frågan om förundersökningens ordnande i den ena eller andra riktningen.

Vad därefter angår de bestämmelser, som riksdagen genom 1910 års skrivelse påyrkat rörande hus- och kroppsrannsakan, läser den ifrågasatta lagstiftningen i detta ämne komma att påverkas av den ställning, som man anser böra intagas till frågan om de straffprocessuella tvångsmedlen överhuvud, särskilt under förundersökningen. Då gällande lags stadganden härom äro ytterst ofullständiga, torde det därför icke vara olämpligt att i detta sammanhang söka närmare än vad nu är fallet reglera såväl vederbörande myndigheters befogenhet som den enskildes rättigheter och skyldigheter med hänsyn till pågående polisundersökning om brott. Dit hör bland annat en utredning om behovet av bestämmelser i lag om en från häktning skild, så kallad anhållningsrätt.

Bland de straffprocessuella tvångsmedlen är häktningsåtgärden det ur rätts-säkerhetens synpunkt viktigaste och på individens rättsställning mest ingripande. Stadganden härom äro fördensfull av synnerlig betydelse och det är ingalunda utan fog, som anmärkningar på skilda grunder framställts mot häktningsbestämmelsernas anordning enligt vår lag. Ett fullständigt avhjälpande av dessa brister kan emellertid säkerligen icke vinnas genom någon från en allmän processreform fristående behandling av detta ämne. Beträffande särskilt bestämmelserna rörande de fall, i vilka häktning skall eller får företagas, synes det icke påkallat att för närvarande föreslå ändring. Då riksdagen genom sin skrivelse den 11 augusti 1914 anhållit om utredning och förslag rörande nya häktningsbestämmelser, torde en behandling av ämnet i hela dess vidd icke heller hava åsyftats. Vad riksdagen nu velat vinna har uppenbarligen i första rummet varit att få de nu berörda önskemålen om kortare häktningstid och mera tillfredsställande former för polisundersökningen och därmed förbundna åtgärder fyllda. Men vidare torde riksdagens uttalanden om önskvärldheten att erhålla närmare bestämmelser angående åtals- och polismyndighets befogenhet i fråga om häktning få anses innefatta ett beaktande av det länge erkända behovet av betryggande regler rörande

de underordnade administrativa myndigheter, vilka äga att verkställa häktning och dessas kompetens. Sistberörda fråga, som redan blivit föremål för överbäggande inom civildepartementet vid utredningen om det framtida anordnandet av fögderiförvaltningen, synes jämväl i nu förevarande sammanhang bära tagas under omprövning.»

Härefter begärde och erhöU departementschefen bemyndigande att tillkalla sakkunniga för att inom justitiedepartementet biträda vid utredningen av frågan om ny lagstiftning rörande förundersökning och häktning i brottmål ävensom vid uppgörande av de lagförslag, vartill nämnda utredning kunde föranleda.

Även uti vid 1917 års riksdag väckta motioner, inom första kam- *Motioner vid*
maren av herr *Ström*, nr 85, samt inom andra kammaren av herr *Lind-* *1917 års*
hagen, nr 74, och av herr *Winberg* m. fl., nr 237, hemställdes om skrivelser till Kungl. Maj:t med begäran om, bland annat, reformering av gällande bestämmelser angående häktning, i syfte att den personliga friheten måtte bättre tryggas. Berörda motioner föranledde icke någon riksdagens åtgärd. *riksdag.*

De av chefen för justitiedepartementet jämlikt den 9 oktober 1914 erhållet bemyndigande tillkallade sakkunniga utarbetade emellertid ett utkast till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m. jämte vissa följdförfattningar, avsett att läggas till grund för utarbetande av förslag till lagstiftning i ämnet. *Sakkunni-*
gas lagut-
kast 1919.

Sedan detta utkast under våren 1919 överarbetats samt yttranden över detsamma inhämtats från ett flertal myndigheter, anmäldes ärendet inför Kungl. Maj:t den 27 februari 1920, därvid departementschefen anförde, bland annat: *Kungl.*
Maj:ts be-
slut den 27
februari
1920.

»Vad nu först angår den på olika håll dryftade frågan, huruvida en partiell lagstiftning rörande förundersökning i brottmål och häktning m. m. bör redan nu komma till stånd och således utan samband med den allmänna reformen av rättegången i brottmål, delar jag riksdagens i förut nämnda skrivelse år 1914 uttalade uppfattning både om det omedelbara behovet av en dylik lagstiftning och om lämpligheten att utbryta nu ifrågavarande parti till särskild behandling före genomförandet av den allmänna reformen. De rådande förhållandena på det område, som den partiella reformen skulle omfatta, äro långt ifrån tillfredsställande. Bristen på bestämmelser medför visserligen för polis och åklagare möjlighet till en viss smidighet i tillvägagångssättet och kanske även någon gång i fall, där myndigheternas befogenheter ej äro genom långvarig praxis fullt stadgade, en viss återhållsamhet vid ingripande mot den enskilde medborgaren. Men de fördelar, som ibland vinnas genom en dylik friare ställning för samhällets organ, såvitt den begagnas med gott omdöme och av dugliga och för sin uppgift intresserade män, torde man dock på ett område som det förevarande bära offra för den större trygghet för den enskilde, som vinnes genom i lag, så långt sig göra låter, noga utsta-

kade gränser för tjänstemännens befogenheter och den enskildes skyldigheter. I riksdagens omförmälda skrivelse har med rätta antytts vikten av att särskilt på detta område icke allt för stort utrymme lämnas åt en fri utbildning av praxis, som med hänsyn till mängden av därvid verksamma tjänstemän och olikheten i deras utbildning och ställning måste bliva högst ojämn och ej sällan beroende av vederbörande tjänstemans allmänna läggning och lynne. andra sidan har, såsom riksdagen jämväl påpekat, behovet av ett handlingskraftigt och framgångsrikt ingripande till uppdagande av gärningsmännen till grövre brott och målens fullständiga utredande genom polis- och åklagarmyndigheterna blivit allt större. Att under sådana förhållanden alltjämt underlåta att i lag fastslå de allmänna skyldigheter, som i nämnda avseenden åligga polis- och åklagarmyndigheterna, eller dröja med att uttryckligen bestämma de medel, som samhället vill anförtro åt dessa myndigheter för fullgörande av deras värv, synes så mycket mindre tillrådligt, som på sina håll de i hög grad ökade göromålen inom annan dem åliggande tjänsteverksamhet lätteligen kunna anföras till ursäkt för underlåtenheten att vidtaga åtgärder, som icke äro uttryckligen föreskrivna.

Att företaga en partiell reform inom detta område synes mig ock vara mindre vanskligt än inom övriga delar av straffprocessen. Reglerna för domstolsförfarandet i brottmål, å ena sidan, och för efterforskningen och polisundersökningen, å den andra, hava, för att tillhöra en sammanhängande lagstiftning, jämförelsevis litet gemensamt, i synnerhet om man, såsom i vårt land hittills varit fallet och som enligt min mening även bör ske vid den nu ifrågasatta provisoriska regleringen, ej vid målets förberedelse på undersökningsstadiet påkallar rättens medverkan och därmed följande domstolsförfarande. En så beskaffad reform av förundersökningen och vad därmed har sammanhang kräver i och för sig ingen förändring i vårt nuvarande förfarande inför domstolen.

Återstår då frågan huruvida, även frånsett det omedelbara behovet av ifrågavarande reform och möjligheten att genomföra densamma utan att rubba rättegångsförfarandet i övrigt, det kan anses lämpligt att upptaga en lagstiftningsfråga av denna vidd före den blivande processreformen. Därvidlag synes mig uppenbart, att de nu ifrågasatta ändringarna långt ifrån att bliva till hinder för den stora reformen, vars fullbordan för övrigt ännu står i vida fältet, tvärtom kunna medföra vissa verkningar av stort gagn för densamma. En ofrånkomlig förutsättning för varje modernt rättegångsförfarande i brottmål är en omsorgsfull förberedelse av förhandlingen inför domstolen. För en dylik förberedelse kräves åter en duglig och intresserad polis- och åklagarkår. En sådan kår skakas icke ur armen, dess utbildning kräver en betydande tid. För det nuvarande tillvägagångssättet vid polisens och åklagarnas förberedelse av brottmålen fortgå, till dess rättegångsreformen skall träda ut i livet, är fara värt, att denna på en av de viktigaste punkterna kommer att kämpa med stora — och onödiga — svårigheter av brist på erforderliga krafter bland dem, som kunna tagas i anspråk för kriminalpolis- och åklagarverksamheten.»

Lagrådet
1920.

På grundval av berörda utkast upprättade lagförslag remitterades därefter för yttrande till lagrådet, som beträffande det viktigaste av dem, förslaget till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m., anförde, bland annat:

»Den svenska lagstiftningen har hittills i det väsentliga saknat föreskrifter om förundersökning i brottmål. I vad mån dylik undersökning i verkligheten ägt rum har därför i ej ringa grad berott på det personliga intresset och initiativkraften hos åklagare- och polismyndigheterna samt icke minst på deras utrustning med erforderlig och tillräckligt skolad personal. Det har under sådana förhållanden icke kunnat undvikas, att en viss ojämnhet kommit till synes, vilken icke alltid varit till gagn för ett likformigt rättsskydd. Då förslaget nu med avseende å urbotta brott, som höra till allmän underrätt, gör förundersökning i regel obligatorisk, torde det kunna förväntas, att denna olägenhet skall undanröjas samtidigt som brottmålsproceduren vinner i snabbhet och effektivitet, utan att domstolens ställning genom det föreslagna nya momentet i rättegången förryckes. Emellertid kan det icke förbises, att de nya tjänsteplikter, som åklagare- och polismyndigheterna få sig ålagda, endast med svårighet torde kunna fyllas under förhandenvarande förhållanden. Åtminstone lär det gälla med avseende å vissa delar av landsbygden, där de lägre åklagarna, på vilka det här huvudsakligen kommer an, i hög grad äro överhopade med andra tidsödande göromål. Den föreslagna lagstiftningen är därför, såsom ock chefen för justitiedepartementet betonat, ägnad att skärpa kraven på åklagarväsendets förbättring.

På sätt i motiveringen framhålles hava de medel, som det remitterade förslaget ställer till åklagare- och polismyndigheternas förfogande för att genomföra förundersökning, i huvudsak redan sedan lång tid tillbaka kommit till användning. Med stöd av den allmänna rättsuppfattningen har utbildat sig en praxis, som i de viktigaste avseendena torde vara tämligen enhetlig men som i andra läror förete vissa olikheter, framkallade särskilt av de växlande förhållandena i skilda landsdelar och polisväsendets olika utveckling i de större städerna och i landet i övrigt. Givetvis förorsakar emellertid frånvaron av positiva bestämmelser betydande svårigheter för de handhavande organen. De bliva tveksamma, huru långt deras skyldigheter och befogenheter sträcka sig, och de känna sig understundom sakna nödig auktoritet mot de enskilda, vilka ingalunda alltid, även då deras egna intressen äro oberörda, hava tillräckligt sinne för den allmänna betydelsen av åklagare- och polismyndigheternas uppgifter. För den enskilde åter måste det uppenbarligen vara önskvärt, att gränserna för dessa myndigheters befogenhet såvitt möjligt äro klarlagda.

Det är tydligt, att ett första försök till en detaljreglering på ifrågavarande rättsområde möter stora vanskligheter. Särskild svårighet vållar därvid frågan om ett rätt avvägande mellan statens och de enskildas intressen. I stort sett synes emellertid det remitterade förslaget innefatta en tillfredställande lösning av den förelagda uppgiften, varför lagrådet finner sig böra tillstyrka, att det samma lägges till grund för lagstiftning i ämnet.»

I skrivelse den 15 december 1920 infordrades processkommissionens yttrande, huruvida, med hänsyn till det i kommissionen pågående arbetet beträffande straffprocessen, betänkligheter kunde anses förefinnas mot upphöjande till lag av de uppgjorda förslagen. Processkommissionen anförde med anledning härav i skrivelse den 28 december 1920:

»Arbetet inom kommissionen intill våren innevarande år har huvudsakligen avsett domstolsorganisationen ävensom förfarandet i tvistemål. Nu har commis-

*Processkommissionen
1920.*

sionen till behandling upptagit frågan om grunddragen för förfarandet i brottmål. Men arbetet på denna fråga har icke framskridit så långt, att kommissionen kan lämna detaljerad upplysning angående de bestämmelser, som härutinnan kunna komma att förordas. Givet synes dock vara, att man måste räkna med att de moderna principerna: akusatoriskt förfarande, offentlighet och muntlighet komma att läggas till grund för den egentliga processen vid domstolen. Redan för prövningen om åtal skall anställas och om straffprocessuella tvångsåtgärder skola före själva rättegången vidtagas blir det nödvändigt att en förberedande utredning företages; och genomförande av muntligheten vid huvudförhandlingen kräver, att denna förberedande utredning så anordnas, att allt materialet må kunna inför domstolen koncentrerat framföras vid ett eller ett fåtal rättegångstillfällen.

I första kapitlet av det föreliggande förslaget upptagas föreskrifter om en förundersökning under namn av polisundersökning.

Vad beträffar en modern anordning av en sådan förundersökning, strävar man efter att noga avväga reglerna så, att å ena sidan den å statens vägnar för brotts beivrande verksamme funktionärens uppgift icke försvaras men att å andra sidan även den misstänktes behöriga intressen icke åsidosättas. I främmande länder är en sådan undersökning vanligen anförtrord antingen åt en förhördomare eller åt åklagaren. Processkommissionen har ej fattat bestämd ståndpunkt i fråga härom men är benägen tro, att förundersökningen bör ledas av åklagaren. Men en nödvändig förutsättning därför är att de åklagare, som skola betros därmed, äro väl kvalificerade. Kommissionen har tänkt sig att ifrågasvarande funktioner skulle tillkomma statsåklagare, vilka skulle hava samma kompetens som domare och intaga en med dem nära jämförlig ställning.

En förberedande utredning, som åsyftar att möjliggöra en koncentrerad muntlig huvudförhandling, kan givetvis komma att taga längre tid i anspråk än förberedelsen för en rättegång, där man har att räkna med uppskov med huvudförhandlingen. Och likaledes måste för att förberedelsen skall bliva fullt effektiv åt ledaren av densamma givas tämligen vittgående befogenheter, vilka ej äro i samma grad nödvändiga med en rättegångsordning sådan som vår nuvarande. Båda dessa konsekvenser av den muntliga rättegången medföra emellertid, att det ligger en särskild vikt uppå att skydda den enskildes intressen under förberedelsen. Även där denna tillkommer åklagaren, är det därför givet, att lagstiftaren i en på ett eller annat sätt anordnad och i större eller mindre grad under förberedelsen utövad kontroll från domarens sida söker en garanti mot ett mindre omdömesgillt handhavande av åklagarens befogenheter. En garanti mot obehörig inverkan av en till den tilltalades nackdel ensidigt ledd förundersökning ligger ock däri, att allt materialet skall omedelbart framläggas för domstolen under en akusatorisk, muntlig och offentlig huvudförhandling och domen grundas allenast på det sålunda framkomna materialet. Av parternas ställning i processen följer vidare, att förundersökningen ej får begränsas till att undersökningsförrättaren samlar utredning; den misstänkte måste ock få tillfälle att dels förebbringa omständigheter, som kunna föranleda att åtal icke anställas, dels ock förbereda sitt försvar vid en eventuell huvudförhandling. För sådant ändamål bör han bland annat äga anlita biträde av sakkunnig person redan innan åtal anhängiggjorts.

Enligt vår nu gällande processordning utgör domstolens rannsaking icke blott en motsvarighet till den muntliga huvudförhandlingen i modern utländsk straffprocess, den omfattar ock en stor del av vad i den utländska processen är förlagt till förundersökningen. Att vinna en modern gestaltning av processen genom införande av en förundersökning enligt utländskt mönster utan att förfarandet inför domstolen samtidigt ombildas är tydligen icke möjligt. Vi sakna den förutsättning, som ligger i huvudförhandlingens anordning. Och vi ha heller icke en åklagarepersonal, åt vilken kan anförtros de viktiga och grannliga funktioner, som tillkomma ledarna av en efter moderna principer anordnad förundersökning. Det har väl också knappast varit meningen, att det framlagda förslaget skulle hava en sådan karaktär. Men att nu, då hela processlagstiftningen är under omarbetning, uti ifrågavarande synnerligen viktiga del av processen tillskapa en ny ingående lagstiftning, synes icke lämpligt. Då förslaget på centrala punkter avviker från de principer, som enligt processkommissionens mening böra vinna tillämpning beträffande reglerandet av förundersökningen, skulle detsamma icke föra processlagstiftningen framåt i den riktning, vari en nydaning enligt kommissionens mening bör gå.

Något tvingande behov till reglering av ifrågavarande förhållanden utan samband med förfarandet i dess helhet synes icke heller förefinnas. I praxis har blivit vanligt att åklagare- och polismyndigheter till utredning angående brott företaga polisundersökning, därvid förhör hålles med såväl den för brott misstänkte som andra personer. Vid denna praxis synes kunna få bero, till dess en ny lagstiftning kan komma till stånd. Även om denna åsikt godkännes, kan det dock ifrågasättas att från förslaget upptaga vad det innehåller om rätt för undersökningsledare att under viss kortare tid för förhör kvarhålla misstänkt utan att han häktas. Det kan onekligen ej sällan vara förmånligt att så förfares; och det brukas även i praxis, ehuru utan stöd av lag. Regler härom kunna givas i sammanhang med reglerna om häktning.

Förslagets bestämmelser om häktning och vad därmed sammanhänger stå icke i lika nära samband med det centrala i processen som stadgandena angående polisundersökning, och deras innehåll är ej heller sådant, att större betänklighet mot deras antagande kan med hänsyn till arbetet på den nya rättegångsordningen göras gällande. Då emellertid den nuvarande lagstiftningen å ifrågavarande område ej synes i tillämpningen behöva medföra allvarigare olägenheter och frågan i hela sin vidd givetvis måste upptagas till behandling vid utarbetandet av en ny rättegångsordning, kan det ifrågasättas, om det är skäl att nu företaga en fullständig revision av dessa regler, eller om man icke hellre bör inskränka sig till mindre ändringar i den gällande lagstiftningen, i vilket hänseende främst synas böra ifrågakomma regler om någon förkortning av den tid, inom vilken å landet häktad skall inställas till rannsaking, skyldighet för den som häktat att omedelbart göra anmälan därom till domstolen samt möjlighet att draga fråga om häktning under prövning av en häktningsdomare.

Om beslag, skingringsförbud, hus- och kroppsrensningen samt kroppsbesiktning finnas nu nästan icke några bestämmelser. Detta är påtagligen en kännbar brist i lagstiftningen. Mot en reglering av dessa förhållanden utan samband med en reform av straffprocessen i övrigt synes med hänsyn till arbetet på den allmänna rättegångsreformen betänklighet icke möta.»

Justitieombudsman-
nens skrivel-
se den 11
oktober 1921.

I skrivelse den 11 oktober 1921 upptog justitieombudsmannen ånyo frågan om behovet av bestämmelser till undvikande av dröjsmål med häktad persons ställande inför domstol samt anförde därvid, bland annat:

»Bristen på bestämmelser medför visserligen för polis och åklagare möjlighet till en viss smidighet i tillvägagångssättet, som låter detsamma lämpa sig olika från fall till fall. Men denna obundenhet innebär en fara. När en person anhängs såsom misstänkt för brott och därefter häktats, ligger det i sakens natur, att polisen eller åklagaren framstår såsom hans motpart. Det måste bliva förenat med åklagarens intresse att, innan målet hänskjutes till domstolen, anskaffa en utredning, vilken innebär så goda skäl som möjligt för häktningsåtgärdens och åtalets befogenhet. Men därvid kan den häktades berättigade intresse att utan uppskov få frågan om sin frihet prövad av annan myndighet än motparten bliva satt i efterhand och skjutas i skuggan av polisens eller åklagarens iver att komma till botten med utredningen. I vara större städer drages nu målet inför rådhusrätten med en så fullständig polisrapport, att frestelsen också är nära att lägga dess innehåll och avfattning till grund för domstolsförhandlingen. Men om det än är önskligt, att polisutredningen göres så grundligt som möjligt, är en sådan påföljd till men för rättsskipningen. Förfarandet inför domstolen får ej så säga absorberas genom en lång polisundersökning, vilken gör rättsförhandlingen enbart till en rekapitulation av vad som förekommit inför polisen. Ty domstolen måste alltid — huru frestande det än må vara att, exempelvis för tids vinnande, låta parter och vittnen enbart vidkännas sina yttranden, sådana de i polisrapporten formulerats — göra en fullt självständig och utan förutfattad mening fristående undersökning.

Den bästa och inom vår nuvarande processordning enda verkliga garantin mot missbruk av den polis- och åklagarmyndigheterna tillerkända häktningsrätten eller mot ett omdömeslöst eller förhastat begagnande av denna rätt är att häktningsåtgärden snarast blir prövad av domstolen såsom ojävig myndighet, vilken står över båda parterna och ej har något undermedvetet intresse av att behöva försvara egen åtgärd. Det finnes väl icke heller något tvivel om att icke domstolen äger större förutsättningar än åklagarmakten att allsidigt pröva häktningsåtgärdens berättigande. Mangfaldiga omständigheter, som under polisutredningen kanske icke få sin rätta belysning, kunna under domstolens skärskådande vinna en sådan betydenhet, att de undanrycka grunden för häktningsåtgärdens befogenhet. Skulle ett alltför hastigt hänskjutande till domstolen medföra, att målet icke framlägges inför densamma tillräckligt utrett, synes mig det allmänna rättsmedvetandet vara bättre tillfredsställt med, att det blir domstolen, som bestämmer om uppskov med ransakningen för förebringande av ytterligare utredning, än att för den häktade på oviss tid undanhålles möjligheten att få häktningens berättigande fullt objektivt prövat.»

Efter att hava redogjort för tidigare framställningar i ämnet samt för ovannämnda i enlighet med de sakkunnigas utkast uppgjorda förslag till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m. fortsatte justitieombudsmannen:

»Ett studium av det med den största omsorg och detaljrikedom utarbetade lagförslaget synes mig giva vid handen, att en effektiv tillämpning av denna

lagstiftning skulle förutsätta en betydande omorganisation av polis- och åklagarväsendet. Att en sådan icke i längden kan undvaras, har jag tillåtit mig tidigare utförligt framhålla. Inom socialdepartementet är en utredning angående därmed sammanhängande frågor redan igångsatt. Men skulle en lagstiftning om förundersökning m. m. för sitt följdriktiga bandhavande medföra en ökning i vederbörande befattningshavares antal eller eljest föranleda till nya utgifter, torde det vara tvivelaktigt, om den nuvarande brydsamma tiden tillåte genomförandet i praktiken av en sådan lagstiftning. Med att allenast hava den på papperet är ej mycket vunnet.

Däremot borde det låta sig göra att — oberoende av en allmän reform av straffprocessen och utan att avvakta genomförandet av den vidlyftiga lagstiftningen om förundersökning — meddela bestämmelser till undvikande av dröjsmål med för brott häktade personers inställande för domstol. I betraktande av det rika material, som återfinnes i såväl 1884 som 1920 års förslag, skulle detta icke behöva stöta på för stora svårigheter. Givetvis borde sådana föreskrifter gälla för både land och stad.

Såväl med hänsyn till den allmänna rättssäkerheten som för polis- och åklagarmyndighetens egen skull torde stadganden i det nu berörda hänseendet vara önskvärda. Jag hänvisar till vad polismästaren i Stockholm i sitt till mig avgivna yttrande anförde: 'Det vore för polisen alldeles icke något önskemål att få behålla den nuvarande oreglerade ordningen för undersökningarnas bedrivande, och icke minst ur polisens synpunkt vore det en högst betänkelig brist, att polisundersökningen alltjämt icke vore närmare reglerad. Från polisens sida vore det en rimlig begäran att få närmare bestämt, vilka befogenheter den hade och vilka skyldigheter, som ålåg den.'

Under nuvarande förhållanden anser jag sålunda, att bestämmelser i lag eller författning böra komma till stånd, som i likhet med vad min företrädare 1904 föreslog och riksdagen i sin skrivelse samma år anförde, skulle innehålla, att anmälan om häktning utan uppskov skall göras hos domstolen samt att undantag från denna regel medgives endast för sådant fall, att särskilda förhållanden finnas därtill föranleda, varvid dock bör bestämmas en viss tid, exempelvis fjorton dagar, utöver vilken den förberedande undersökningen ej får sträcka sig.

För att förhindra ett kringående av dessa bestämmelser borde därjämte meddelas föreskrifter om polis- och åklagarmyndigheternas befogenhet att på grund av misstanke för brott anhålla en person. Ett kvarhållande utan häktning bör vara medgivet under allenast en mycket kort tid.»

Uti nu ifrågakvarande proposition har Kungl. Maj:t, närmast i anslutning till de av justitieombudsmannen i hans sistberörda skrivelse framförda synpunkter, förelagt riksdagen till antagande bestämmelser, åsyftande att förhindra allt för långa dröjsmål med häktade personers ställande inför domstol, att förkorta tiden mellan ransakningarna och att ålägga den häktade myndigheten en redan nu i vissa instruktioner stadgad skyldighet att omedelbart hos vederbörande göra anmälan om företagen häktning.

Herr *Löfgren* har i sin förevarande motion efter någon omarbetning upptagit de på grundval av 1919 års utkast upprättade förslag till

De föreliggande förslagen.

lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m. ävensom i samband därmed stående författningar, vilka avse en fullständig reglering av förundersökningen och handhavandet av tvångsmedlen.

Utskottet.

Det av Kungl. Maj:t nu framlagda lagförslaget innebär icke ett försök att fullständigt reglera ifrågavarande rättsområden. Med detsamma avses allenast att råda bot på ett av de mest i ögonen fallande och oftast påtalade missförhållandena i det nu tillämpade förfarandet. En reform i detta syfte torde vara i hög grad önskvärd. Emellertid kan det ej förbises, att ett upphöjande till lag av det framlagda förslaget skulle komma att medföra vådor och olägenheter, vilka mer än uppväga de fördelar, som därmed avses. Utskottet får i detta avseende hänvisa till vad lagrådet i sitt den 11 januari 1922 dagtecknade utlåtande anfört. I likhet med lagrådet finner utskottet uppenbart, att de föreslagna lagbestämmelserna skulle komma att medföra, antingen att vederbörande myndigheter i syfte att före domstolsrannsakingen medhinna en fullständig utredning skulle i vidsträcktare omfattning än hittills begagna sig av möjligheten att hålla misstänkta personer i förvar, innan beslut om häktning fattades, eller ock — därest myndigheterna komme att avstå från denna möjlighet, vilken torde framstå såsom ett kringgående av lagen — att målen angående häktade komme att framläggas för domstolarna i alltför outrett skick. Ett i lag ej reglerat anhållandeförfarande innebär, såsom lagrådet erinrat, ett godtyckligt ingripande i den personliga friheten, och för den för brott misstänkte skulle vinsten av den föreslagna lagstiftningen bliva skäligen illusorisk, om den endast komme att innebära, att han bleve anhållen i stället för häktad. En utveckling i riktning mot en förkortning av förundersökningen medför visserligen för den häktade den fördelen, att häktningsåtgärdens befogenhet på ett tidigt stadium blir underställd domstols prövning, men är tillika, såsom lagrådet erinrat, ägnad att medföra ej blott återgång till ett föråldrat domstolförfarande utan ofta nog också en till tiden väsentligen utsträckt frihetsförlust för den häktade.

Med skärpa har lagrådet även framhållit, att *en rationell lösning av hithörande spörsmål kan vinnas endast genom ett fullständigt ordnande av förundersökningen*, och att en reglering av häktningstidens längd, i syfte att förkorta densamma, förutsätter åtminstone, att bestämmelser meddelas, som i avseende å tidslängden på ett betryggande sätt reglera åklagar- och polismyndigheternas rätt att för åvägabringande av nödig förundersökning hålla för brott misstänkta personer i fängsligt förvar. Också justitieombudsmannen har i sin av departementschefen åberopade skrivelse den 11 oktober 1921 betonat, att för att förhindra ett kringgående av föreskrifterna om häktningstidens förkortande stadganden måste givas

om anhållandet. Till den av lagrådet och justitieombudsmannen sålunda hävdade uppfattningen, vilken jämväl, på lagutskottets enhälliga hemställan, uttalats av riksdagen i dess ovan berörda skrivelse den 11 augusti 1914, ansluter sig även utskottet. På grund härav kan utskottet icke tillstyrka bifall till det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

Inom utskottet har ifrågasatts att komplettera det i propositionen framlagda förslaget med bestämmelser om rätt för polis- och åklarmyndighet att, då någon är misstänkt för grövre brott, men tillräckliga skäl för häktning dock ej föreligga, under viss kortare tid hålla den misstänkte i förvar. Ett dylikt isolerat och generellt lagfästade av anhållningsrätten skulle emellertid enligt utskottets mening, långt ifrån att förbättra det nuvarande tillståndet, snarare vara ägnat att medföra ökade vådor för rättssäkerheten. Bestämmelser om dylik befogenhet böra därför ingå såsom led i en fullständig reglering av hela anhållningsinstitutet samt helst fullständigas med tillfredsställande garantier i fråga om de personer, som skulle tillerkännas befogenhet att handhava ifrågavarande tvångsmedel.

Mera överensstämmande med riksdagens år 1914 uttalade mening skulle det givetvis vara att bifalla de av herr Löfgren i hans motion framställda yrkanden. I frågans nuvarande läge finner utskottet sig emellertid icke kunna förorda en sådan åtgärd. Skälen för denna utskottets ståndpunkt äro följande.

Såsom framgår av ovanstående redogörelse, har lagrådet i sitt år 1920 avgivna yttrande erinrat, att de i förslagen givna bestämmelserna ställa stora anspråk på åklagar- och polismyndigheter. På dem skulle ankomma såväl den förberedande undersökningen som tvångsmedlens handhavande. Jämväl utskottet hyser tvekan, huruvida de tjänstemän, vilka för närvarande äga befogenhet att verkställa polisundersökning och utföra åtal, i allmänhet äga den utbildning och kompetens i övrigt, att de skulle vara i stånd att på ett tillfredsställande sätt fylla de uppgifter, som genom de föreslagna nya stadgandena skulle åläggas dem.

Denna svaghet i förslaget har icke heller förbisetts vid dess framläggande inför Kungl. Maj:t i februari 1920, i det att den dåvarande departementschefen avsett att få bestämd en tillräckligt lång övergångstid, innan de nya bestämmelserna skulle träda i kraft, för att härunder polistjänstemän och åklagare skulle kunna bibringas nödiga insikter för ifrågavarande lagstiftnings rätta tillämpning. Därjämte utgår förslaget ifrån, att vid antagandet av »undersökningsledare» en viss gallring skulle äga rum i syfte att vinna garantier för polisundersökningens vederhäftighet.

Det torde emellertid få anses tvivel underkastat, huruvida de nu antydda åtgärderna skulle komma att visa sig tillfyllestgörande såsom medel för den åsyftade nya lagstiftningens utförande i det praktiska livet. Utskottet antager, att vissa förändringar erfordras jämväl i fråga om berörda myndigheters organisation, för att lagstiftningen skall erhålla avsedd verkan. Särskilt med hänsyn därtill att för närvarande pågår en utredning angående omorganisation av polisväsendet i riket, vars resultat inom kort torde bliva tillgängligt, finner utskottet frågan om förundersökning i brottmål icke böra lösas förr än närmare utredning vunnits beträffande vilka åtgärder till polis- och åklagarorganisationens förbättrande, som kunna vidtagas i direkt samband med införande av fasta regler för polisundersökningen.

Det för utskottet avgörande hindret för antagande vid innevarande riksdag av ett förslag av den omfattning, som motionen avser, är emellertid, att processkommissionen i sitt år 1920 avgivna utlåtande förklarat berörda förslag i viktiga delar avvika från de principer, som enligt kommissionens mening böra vinna tillämpning vid reglerandet av förundersökningen i brottmål. Oaktat utskottet icke varit i tillfälle att bilda sig en uppfattning om de principiella skiljaktigheter, som föreligga mellan det föreliggande förslaget och de riktlinjer, som enligt processkommissionens mening böra uppdragas för processreformen, har det syntts utskottet icke kunna komma i fråga att mot processkommissionens berörda uttalande och utan dess vidare hörande antaga de vid motionen fogade lagförslagen.

Ehuru utskottet sålunda finner sig icke kunna tillstyrka bifall till någotdera av de föreliggande förslagen, kan utskottet icke frånträda den av riksdagen vid olika tillfällen uttalade meningen, att nu ifrågavarande ämnen böra upptagas till legislativ behandling utan att uppskjutas i avbidan på den blivande omgestaltningen av vår straffprocess i dess helhet. En reglering i lag av dessa för såväl samhället som den enskilde medborgaren viktiga rättsområden måste, såsom nämnts, anses av behovet påkallad och bör icke undanskjutas i avvaktan på en reform av hela straffprocessordningen, vilken reform, även om denna del av processen utbrytes och behandlas särskilt, sannolikt först efter en längre tid kan vara genomförd. En omläggning efter nya principer av rättegångsordningen i brottmål torde nämligen förutsätta en omreglering också av domstolsorganisationen, och att ett utförande av en dylik omreglering tager en betydande tid i anspråk, ligger i öppen dag.

Av nu anförda skäl och enär utskottet icke finner anledning frångå den av riksdagen senast år 1914 hävdade uppfattningen, att det väl låter sig göra att, i avvaktan på en allmänare reform av straffprocessen, till

särskild behandling utbryta partiet rörande förundersökningen och de i samband därmed stående tvångsmedlen, vill utskottet förordna, att en sådan provisorisk lösning av förevarande reformproblem snarast möjligt måtte åvägbringas. Därmed vill utskottet icke hava sagt, att denna partiella lagstiftning måste begränsas till nyssnämnda ämnen. Skulle det under arbetets fortgång visa sig erforderligt, att för genomförandet av dessa partiella reformer jämväl andra närbelägna rättsområden i lag regleras, kunna givetvis även dessa upptagas till legislativ behandling. Därest det mot utskottets förmodan skulle ådagaläggas, att en reglering av förundersökningen och tvångsmedlens handhavande icke skulle fördröjas genom att densamma upptages till behandling i samband med reformen av hela rättegångsordningen i brottmål, bör uppenbarligen någon utbrytning av berörda delar icke äga rum.

Jämväl beträffande de sakliga synpunkter, som å frågan böra anläggas, inskränker sig utskottet till att hänvisa till 1914 års riksdagsskrivelse. Det i motionen framlagda förslaget till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m. — vilket ju av lagrådet ansetts i huvudsak innefatta en tillfredsställande lösning av den förelagda uppgiften — bör givetvis bliva till nytta såsom underlag för det fortsatta utredningsarbetet. Detta synes dock böra fortgå inom eller i nära samband med processkommissionen, så att trygghet vinnes för att den särskilda lagstiftningen på området icke kommer i strid med den allmänna riktning, vari arbetet på en fullständig straffprocessreform anses böra bedrivas. Denna uppgift bör emellertid i hög grad underlättas därigenom, att processkommissionen, enligt vad som upplysts, för närvarande är sysselsatt med utarbetande av bestämmelser rörande straffprocessen, varför kommissionens verksamhet icke torde behöva avsevärt rubbas genom dess befattning med förevarande lagstiftningsfråga.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1:o) att ifrågavarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas;

2:o) att ifrågakomna motion måtte av riksdagen lämnas utan bifall; samt

3:o) att riksdagen, under åberopande av riksdagens i skrivelser den 13 april 1904, den 4 mars 1910 och den 11 augusti 1914 i särskilda avseenden uttalade önskemål, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes, i ändamål att för tiden intill dess ny allmän rättegångsordning i brottmål kan komma

till stånd i görligaste mån avhjälpa bristen på tidsenliga och fullständiga bestämmelser rörande förundersökning i brottmål och de i samband därmed stående tvångsmedlen, efter processkommissionens förnyade förordande, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning angående dessa delar av straffprocessen ävensom, därest så skulle befinnas erforderligt, angående andra därmed sammanhängande ämnen.

Stockholm den 5 maj 1922.

På första laguskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit: herrar Pettersson i Södertälje, Hederstierna, Jacob Larsson, Klefbeck, K. G. Westman, Edw. Larson*, Löfgren*, Lindqvist i Halmstad, af Ekenstam, Leo, Söderberg, Johanson i Huskvarna, Carlsson i Mölndal och Lindgren i Dingelvik*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

dels av herr *Hederstierna*, som anförde:

»Den kungl. propositionen innehåller bestämmelser om förkortning av den tid, inom vilken en häktad skall ställas inför domstol, men däremot ingenting om vad som bör iakttas i fråga om en anhållen person. Följden av ett antagande utav Kungl. Maj:ts förslag skulle därför, enligt min mening, antingen bliva den, att en misstänkt person skulle komma att bliva anhållen under längre tid än för närvarande äger rum, eller ock, att målet i ett synnerligen outrett skick bleve överlämnat till domstol, som antingen komme att avgöra det, innan utredningen bleve fullständig, eller också först sedan den anklagade suttit häktad under ännu längre tid än för närvarande behöver vara förhållandet. Med hän-

syn härtill kan jag, i likhet med utskottet, icke tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Den i ämnet väckta motionen innehåller däremot synnerligen detaljerade stadganden i hithörande ämnen. Det skydd, som man velat lämna för att en anhållen eller en häktad icke bliver under obehörig tid berövad friheten, har särskilt föranlett noga fixerade tidsbestämmelser angående maximitiden för anhållandet och för häktningen innan den misstänkte måste ställas inför domstol. En följd härav måste emellertid, så vitt jag kan finna, bliva den, att den anhållne och häktade kommer att envist förtiga allt, som kan tala emot honom. Han vet, att endast han håller ut med detta under den bestämda maximitiden, så måste han ställas inför domstolen, och med den partställning, som då inträder emellan honom och åklagaren, varder möjligheten för honom att icke bliva överbevisad om brottet i hög grad ökad. Man är så mån om att skydda den enskildes frihet, att man åsidosätter statens berättigade intresse att få brottslingen uppdagad och straffad.

På denna väg kan därför enligt min åsikt det föreliggande spörsmålet icke lösas, det måste i stället allt fortfarande överlämnas åt en statens myndighet att verkställa den vederbörliga utredningen och att under den tid, som därför erfordras, hålla den misstänkte i fängsligt förvar. Denna myndighet må sedan vara antingen en förhørsdomare eller, såsom för närvarande hos oss är förhållandet, en åklagarmyndighet. Det skydd för den personliga friheten, som staten måste lämna, bör bestå dels däri, att förhørsledaren liksom nu hos oss handlar under ansvar och således utsättes för straff, om han obehörigen berövar en person hans frihet, dels ock däri, att förhørsledaren besitter de kunskaper och erhållit den utbildning i övrigt, som sätter honom i stånd, att fullt sakkunnigt bedöma det föreliggande fallet. Det är uti detta senare avseende som i stort sett för närvarande stora brister vidlåda vårt rannsakningsförfarande. Processkommissionen har också uti ett i ärendet avgivet yttrande anført, bland annat, att vi icke äga en åklagarpersonal, åt vilken kan anförtrös de viktiga och grannliga funktioner, som tillkomma ledaren av en efter moderna principer anordnad förundersökning. Kommissionen förklarar sig vidare hava tänkt sig att ifrågavarande funktioner skulle tillkomma statsåklagare, vilka skulle hava samma kompetens som domare och intaga en med dem nära jämförlig ställning.

Under dessa förhållanden varder det enligt min mening icke möjligt att erhålla en tillfredsställande lösning av föreliggande fråga förr än i sammanhang med den nya straffprocessordning, som för närvarande är under utarbetande. Enligt vad upplyst blivit, har processkommissio-

nen hunnit avsevärt långt med denna del av det arbete, som den har sig förelagt, och det synes mig därför icke böra ifrågakomma annat än att avvakta resultatet av detta kommissionens arbete och då få taga upp frågan i hela dess vidd. Utskottets åsikt, att det nu föreliggande ämnet bör brytas ut ur sitt sammanhang och lösas särskilt för sig, kan jag icke dela. Vad som på sådant sätt kan vinnas bliver icke ett organisatoriskt helt och kan därför svårligen bliva lyckat.

Jag hemställer därför,

att såväl ifrågavarande proposition som den i ämnet väckta motionen måtte av riksdagen lämnas utan bifall.»

dels ock av herrar *Jacob Larsson, Klefbeck, Lindqvist* i Halmstad, *Leo, Söderberg* och *Carlsson* i Mölndal, vilka ansett, att utskottets utlåtande från och med andra stycket å sid. 52 med kantrubrik »Utskottet» bort hava erhållit följande lydelse:

»Utskottet.

De av herr *Löfgren* motionsvis framburna lagförslagen stå onekligen i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, vilka riksdagen i skrivelsen den 11 augusti 1914, nr 139, uppdragit för den av riksdagen då begärda legislativa regleringen av ifrågavarande rättsområden. Med allt erkännande av det arbete, som nedlagts på försöket att lösa den ingalunda lätta uppgiften, finner utskottet sig likväl icke kunna i frågans nuvarande läge förorda bifall till motionen.

På sätt såväl lagrådet i sitt år 1920 avgivna yttrande som justitieombudsmannen i skrivelsen den 11 oktober 1921 erinrat, lär det icke kunna antagas, att polis- och åklagarmyndigheterna i allmänhet äga de förutsättningar med avseende på utbildning och kompetens, vilka måste anses nödiga, om de nya uppgifter, som komme att åläggas dem, skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fyllas. En betydande omorganisation av polis- och åklagarväsendet torde därför bliva nödvändig för en effektiv och ur rättssäkerhetens synpunkt betryggande tillämpning av eventuell lagstiftning om på dessa myndigheter ankommande förundersökning i brottmål. Redan av detta skäl kan, enligt utskottets mening, en dylik lagstiftning icke under nuvarande förhållanden anses tillräddig.

Mot ett lagligt reglerande av polisundersökning i brottmål i enlighet med motionärens förslag resa sig emellertid även andra betänkligheter av mera principiell innebörd. Motionärens förslag bygger, liksom riksdagens skrivelse i ämnet den 11 augusti 1914, på den förutsättningen,

att utan samband med en reform av processordningen i brottmål ett lagligt reglerande av förundersökning i sådana mål borde genomföras. Riktigheten av denna uppfattning har dock blivit uti åtskilliga auktoritativa yttranden starkt ifrågasatt. Sålunda har Svea hovrätt i yttrande över det lagutkast, som legat till grund för motionärens nu framburna förslag, anmärkt, att genom den avsedda utbildningen av förundersökningen karaktären av domstolens brottmålsbehandlig komme att förändras. Hovrätten ifrågasatte därför, huruvida det kunde finnas lämpligt att lagstifta angående förundersökningen utan samtidigt upptagande av frågan om behandlingen inför domstol. Samma uppfattning återfinnes även i processkommissionens skrivelse den 28 december 1920; och utskottet vill ytterligare understryka vad processkommissionen yttrar om omöjligheten av att vinna en modern gestaltning av processen genom införande av en förundersökning enligt utländskt mönster utan samtidigt ombildande av förfarandet inför domstol. Då vidare processkommissionen framhållit, att det förslag, som i motionen avses, på centrala punkter avveke från de principer, som, enligt kommissionens mening, borde vinna tillämpning beträffande reglerandet av förundersökningen, synas tillräckligt starka skäl tala emot, att riksdagen nu skulle inlåta sig på en lagstiftning i motionens syfte.

Det avgörande motivet ej mindre för motionärens nu väckta förslag än även för riksdagens i skrivelsen den 11 augusti 1914 gjorda hemställan om lagstiftning på ifrågavarande rättsområde har uppenbarligen varit hänsyn till den avsevärt långa tid, som väntades komma att förflyta, innan en ny allmän rättegångsordning i brottmål kunde komma till stånd, och angelägenheten av att, intill dess så komme att ske, hithörande förhållanden bleve genom provisorisk lagstiftning reglerade. Vikten av detta motiv torde icke kunna underkännas. Inom utskottet har ock blivit ifrågasatt, att riksdagen borde i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att det måtte tagas under överbäggande, huruvida icke processkommissionens arbete kunde så anordnas, att ett förslag rörande rättegången i brottmål skulle utan avbidan på reform av civilprocessordningen kunna snarast möjligt komma under riksdagens prövning. Ett i sådant syfte framkommet yrkande kunde dock icke vinna erforderlig anslutning inom utskottet. Emellertid torde, efter vad under hand meddelats utskottet, det numera förefinnas utsikt, att förslag till lösning av denna fråga i nu angivna riktning skulle från processkommissionens sida kunna förväntas föreligga inom loppet av två eller tre år. Vid sådant förhållande och då denna väg till en lösning av förevarande fråga utan tvivel får anses vara den rätta, synes tillräcklig anledning saknas för riksdagen

att nu påkalla ytterligare åtgärder för en provisorisk lagstiftning i den omfattning, som avsågs med riksdagens skrivelse den 11 augusti 1914.

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tiden för företagande av rannsaking med häktad berör däremot en mindre, men ingalunda oviktig, del av det här ifrågavarande rättsområdet. Den avser nämligen allenast att råda bot på ett av de mest i ögonen fallande och oftast påtalade missförhållandena i det nu tillämpade förfarandet. En reform i detta syfte torde ock vara både i hög grad önskvärd och av trängande behov påkallad. Vad i sistnämnda hänseende blivit av justitieombudsmannen i skrivelsen den 11 oktober 1921 anfört, finner utskottet fullt övertygande; och utskottet delar jämväl justitieombudsmannens mening, att bestämmelser till undvikande av dröjsmål med för brott häktade personers inställande för domstol kunna meddelas oberoende av en allmän reform av straffprocessen och utan att avvakta genomförandet av lagstiftning om förundersökning.

I sitt den 11 januari 1922 dagtecknade utlåtande har lagrådet anmärkt, bland annat, att de föreslagna lagbestämmelserna kunde komma att medföra, att vederbörande myndigheter i syfte att före domstolsrannsakingen medhinna en fullständig utredning skulle i vidsträcktare omfattning än hittills begagna sig av möjligheten att hålla misstänkta personer i förvar, innan beslut om häktning fattades, och att vinsten av den föreslagna lagstiftningen skulle för den för brott misstänkte bliva skäligen illusorisk, om den allenast komme att innebära, att han bleve 'anhållen' i stället för häktad. En partiell och tillfällig lagstiftning av det föreliggande förslagets innebörd förutsatte, enligt lagrådets mening, åtminstone bestämmelser, som i avseende å tidslängden på ett betryggande sätt reglerade åklagare- och polismyndigheternas rätt att för nödig förundersökning hålla för brott misstänkta personer i fängsligt förvar. En liknande uppfattning har även kommit till synes i justitieombudsmannens skrivelse den 11 oktober 1921. Lagrådets berörda anmärkning har från departementschefens sida endast föranlett ett uttalande, att det ej kunde antagas, att förslaget skulle leda därtill, att det sedvanemässigt utbildade anhållandet före häktningsbeslutet skulle komma att begagnas i vidsträcktare omfattning än nu, och att det låge i sakens natur, att polismyndigheterna måste iakttaga den största varsamhet vid användande av detta förfarande, för vilket något uttryckligt stöd i lagen ej finnes. Utskottet förbiser ingalunda, att möjlighet till missbruk i nu omförmälda hänseende icke kan anses utesluten, men det torde kunna förväntas, att, därest ett dylikt kringgående av lagen skulle yppas, Kungl. Maj:t icke

skall underlåta att vidtaga den åtgärd, som av sådan anledning må finnas påkallad.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1:o) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas;

2:o) att herr Löfgrens förevarande motion måtte av riksdagen lämnas utan bifall.»